

GRAĐA ZA MONOGRAFIJU SENTE

UREĐIVAČKI ODBOR

BRANOVAČKI DANILO

Dr BURÁNY BÉLA

ERDÉLYI ISTVÁN, GL. UREDNIK

KATONA PÁL

Dr SZELI ISTVÁN

TÓTH HORGOSI PÁL

VUKOV NESTOR

KULTURNI ŽIVOT III.

Štampa: ROTAPRINT POGON NOVOSADSKOG UNIVERZITETA

KATONA PÁL

ISTORIJAT PISANJA MONOGRAFIJE SENTE

I D E O

Pisanje i izdavanje Monografije Sente povodom proslave 750 godišnjice S e n t a

Proslava 750 godišnjice Sente stavila je ponovo u prvi plan pokretanje pisanja i izdavanja MONOGRAFIJE SENTE. Prethodni razgovori oko programa proslave doveli su do konstatacije, da je najprikladnija forma ovekovečenja ove proslave: izdanje jedne edicije, koja će prikazati prošlost, sadašnjost i perspektive razvoja grada slavljenika. Savet za kulturu je imenovao Inicijativni odbor u sastavu: Erdelji Ištvan, Vukov Nestor i Katona Pal, koji je preduzeo prve korake za sprovođenje ove zamisli, izradili su skicu poglavlja MONOGRAFIJE i stavili je na javnu diskusiju (1).

Započeti rad ozvaničio je NARODNI ODBOR OPŠTINE SENTA, koji je na sednicama Opštinskog veća i Veća proizvodjača održanim dana 28. oktobra 1961. godine doneo, pod brojem O5-7597/1-61. REŠENJE o izdavanju edicije "MONOGRAFIJA GRADA SENTE" (2).

Shodno prednjem rešenju NOO-e Senta Savet za kulturu NOO-e Senta na svojoj sednici od 13. decembra 1961. godine doneo je zaključke za sprovođenje istog. Imenovao je Uredjivački odbor, odredio glavnog urednika, odredio je pisce pojedinih poglavlja iz oblasti kulture, preduzeo je korake za odredjivanje pisaca ostalih poglavlja, odredio je način materijalnog poslovanja Odbora (3).

Uredjivački odbor i glavni urednik pristupio je radu. Konkretizovao je i dalje razradio zadatke shodno rešenju Saveta za kulturu NOO-e Senta od 13. decembra 1961. godine.

Uredništvo je zauzelo stav u nizu načelnih pita-

Uredništvo je zauzelo stav u nizu načelnih pitanja i donelo je sledeće konkretne zaključke:

- da se monografija štampa kao posebna knjiga;

- da se napisana poglavlja umnože na rotoprintu u 500 primeraka, da se poglavlja izdaju kao posebne sveske pod naslovom GRADJA MONOGRAFIJE SENTE, da se pre štampanja knjige (kao celine) tekst napisa rediguje na osnovu stručne ocene i primedbe kritike;

- da se distribucija izdatih svezaka GRADJE poveri Udruženju prijatelja muzeja i arhiva DUDAŠ DJULA u Senti s tim da se sve novčane realizacije upotrebe za finansiranje daljih svezaka;

- da se 200 komada svake sveske GRADJE stavi na raspoloženje glavnom uredniku iz čega će podmiriti obavezne primerke i vršiti distribuciju u cilju reprezentacije;

- da se prodaja svezaka GRADJE vrši putem Doma kulture, Turističkog biroa GLOBUS i Prodavnice knjiga FORUM u Senti, kojima je odobreno 20% rabata za troškove prodaje i rizik (4).

Sklopljeni su ugovori sa svim piscima poglavlja. Kao rezultat toga rada je: objavljivanje 10 (deset) svezaka.

Do sada je objavljeno:

1. KULTURNI ŽIVOT I
Dr. SZELI ISTVÁN: ZENTA IRÓI
Recenzor: Božidar Kovaček

Pisci Sente. Rukopis. Format B/5. Tiraž 500 komada. Obim strana 32+6 strana priloga. Umnožen na rotoprintu Matice Srpske u Novom Sadu i štampa "Udarnik" Senta, 1965. god.

2. DOBOS JANOS: SRÉDNJE ŠKOLE
Recenzor: Boško Bordjoški

ZENTA KOZÉPISKOLÁI. Rukopis. Format B/5. Tiraž 500 komada Obim strana 72+2 strane priloga. Umnožen na rotoprintu Matice Srpske u Novom Sadu i štampa "Udarnik" Senta, 1965. godine.

3. GEOGRAFIJA
FÁBRI NÁNDOR: ZENTA FÖLDRAJZA
Recenzor: Branislav Bukurov

Rukopis. Štamparija i rotaprint-offset: Udarnik Senta. 48 strana, B/5 i 2 lista priloga na kunstdruk hartiji. Tiraž 500 komada. Tehnički saradnik Hatala Irén, izašao iz štampa 1965. godine.

4. FÁBRI JENŐ: ZENTA TÖRTÉNETE 1526-IG
Recenzor: Löbl Árpád,
Jezični lektor: Töke István

Istorijat Sente do 1526. godine. Rukopis. Format B/5. Tiraž 500 kom. Tehnički saradnik Hatala Irén. Obim 56 strana rotaprint+2 strane priloga u visokoj štampi. Senta, 1965. Štamparsko preduzeće Udarnik, Senta.

5. Dr. VIGH ÁGOSTON: ZENTAI KÓRHÁZ TÖRTÉNETE
Recenzor: Dr. Dejan Prekajski

Istorijat senčanske bolnice. Rukopis. 500 primeraka. Format B/5, strana 96 i 8 strana priloga na kunstdruk hartiji. Tehnički saradnik Hatala Irén. Štampa i rotaprint Udarnik Senta, februar 1966. godine.

6. Mr. HUSZÁGH LÁSZLÓ: A ZENTAI GYÓGYSZERTÁRAK
TÖRTÉNETE
Recenzor: Mr. Stadler Aurel

Istorijat senčanskih apoteka. Rukopis. 500 primeraka. Format B/5, strana 40+6 strana priloga na kunstdruk hartiji. Tehnički saradnik Hatala Irén. Štampa i rotaprint-offset Udarnik Senta, april 1966. godine

7. DOBOS JÁNOS: OKMÁNYOK AZ 1897. ÉVIZENTAI FÖLD
MUNKÁSMEGMOZDULÁSOK TÖRTÉNETÉHEZ
Recenzor:

Dokumentni istorijata pokreta agrarnog proletarijata 1897. godine u Senti. Rukopis. Format B/5. Tiraž 500 komada. Strana 48+4 strana priloga na kunstdruk hartiji. Rotaprint Univerziteta u Novom Sadu i Štamparija Udarnik, Senta. Tehnički saradnik Kókai Imre. Izašao iz štampa marta 1967. godine.

8. FÁBRI JENŐ: SZENTA A TOROK URALOM ALATT
Recenzor:

Senta pod turskom vladavinom. Štampan kao rukopis. Format B/5, strana 48+4 priloga. Rotaprint Univerziteta u Novom Sadu i štampa Udarnik Senta. Tiraž 500 komada. Senta marta 1967. godine.

9. KULTURNI ŽIVOT II
SZELI ISTVÁN - BOŽIDAR KOVAČEK: PISCI SENTE

Zenta iróí. Uvod i članke o Dudás Gyuli i Thurzó Lajos-u prevela Kókai Aranka. Format B/5, strana 64+4 strane priloga. Rotaprint Univerziteta u Novom Sadu i štampa Udarnik, Senta. Tehnički saradnik Hatala Irén. Štampa kao rukopis. Tiraž 500 komada. Izašao iz štampe aprila 1967. godine.

10. RAC VINCE: POLJOPRIVREDA U SENTI (I deo)

Recenzor:

Jezični lektori: Natalija Boljanović i
Leopold Frik

Zenta mezőgazdasága. Štampan kao rukopis. Format B/5, strana 176+XII. Tehnički saradnik Hatala Irén. Tiraž 500 komada. Senta, oktobra 1967. godine. Rotaprint Univerziteta u Novom Sadu i Štamparija Udarnik, Senta.

Izradjene su recenzije prvih šest svezaka. Recenzije su poslužile za uvodna predavanja na javnim diskusijama, na koje su bili pozvani osim članova uredništva i saradnika Monografije sva lica, za koje se smatralo, da se interesuju za navedena pitanja.

Javnih diskusija je bilo dosada dve, a priprema se treća (u odnosu na VII. VIII. i X svesku).

U pripremi su pisanje i izdavanje sledećih poglavlja:

1. Sekereš Laslo: Arheologija Senčanskog područja
2. Kulturni život Sente, III/IV
  - Erdelji Ištvan: Istorijat bibliotekarstva
  - Katona Pal: Istorijat Narodnog muzeja
  - Tripolski Geza: Istorijat Slikarske kolonije
  - Nothof Károlj: Istorijat lutkarskog pozorišta
  - Nadjmeljkuti Laslo: Istorijat Doma kulture
  - Katona Pal: Izdavačka delatnost.
3. Ing. Rac Vince: Poljoprivreda u Senti II deo
4. Guelmino Janoš: Biljni svet
5. Dr. Mikes Mihály i saradnici: Životinjski svet
6. Doboš Janoš: Senta 1941. godine
7. Tot Peter: Osnovne škole

II D E O

Raniji radovi na pisanju i izdavanju Monografije Sente

I

Prvi pokušaj za pisanje jednog dela Monografije Sente potiče od Ugroci Ferenca. On je na molbu Gradskog predstavništva Sente (5) napisao i objavio delo: BITKA KOD SENTE (ZENTAI UTKOZET) 1816. godine (6). Ova knjižica u ono vreme predstavljala je značajnu publikaciju. Sastavljena je korišćenjem svih tada poznatih izvornih dela. Na kraju knjige nabrojano je 15 takvih dela. Ovaj rad prikazuje uzroke, veličinu i posledice ratnog pohoda iz 1697. godine. U njemu nalazimo niz interesantnih podataka, koje vredi analizirati, ceniti i uporediti sa podacima novijih istraživanja. Neosporno je da ima i nedostataka. Ovi nedostaci potiču većinom zbog verodostojnosti korišćenih izvornih dela. Zato ne treba se čuditi, što Ugroci na 42. strani izlaže: da je Eugen Savojski, zapovednik carske vojske (u daljem tekstu Eugen - KP) pre početka bitke primio pismo Ratnog saveta iz Beča u kojem mu se zabranjuje započinjanje bitke. Eugen nagadjajući sadržinu, pismo nije otvorio. Dalje izlaže, da je Eugen zbog toga izveden pred ratni sud, da je lišen zapovedništva vojske, da je pritvoren i da je tek na intervenciju cara Leopolda pušten na slobodu i oslobođen optužbe (strana 58. i 59.). Ova priča potiče od Rinka. Ove podatke koristi Ferrarius Guido, biograf Eugen, a po njemu kasnije koriste Katona, Fessler pa čak i Horváth Mihály. Arneth, čuvar Dvorskog arhiva iz Beča, na osnovu korespondencije Eugena opovrgao je naivnost ove priče (7).

1) A város története.

I. Rész.

A város neve. Földrajzi és geológiai helyzet.

Zenta város nevének eredete bizonytalan. A régi okok-
okban nem a mai alakjában
fordul elő, hanem ekeint Zynthia,
Zynthia new, portus Zynthia. A
"new" a portus szavak, melyek a
hajdankorban a város nevének ki-
egészítő részét képezték, a helyjelle-
gére vonatkozóan, mert Zenta
bizari vidékén hegy, vagyis rév: port-
tus: volt. A név története felől
Zynthia, ami kiejtés szerint Zenta

Birongóra keleti
 eredeti s ha nem ösmagyar szó,
 nagy mindenesetre valószínűleg hún-
 ni nyelvvel maradványa, mert
 a szóval nyelvövi nem lehet szered-
 behni. 1) Jerny szerint = szó Zenta
 vagy Zenta kun eredetű volna,
 a pusztai földet jelentene, való-
 sszínűbb azonban, hogy = szó régi
 magyar személynév, mert a hajdan-
 korban nagyon szerették a névsze-
 ket, a többi közt egyes személyné-
 is olvassuk. 2) Id. Saes, Bodonyi

1870. márc. 24.)
 A mohácsi vészig állami
 Zynthia - reut néven ismerem, a mi
 vonatkozásal van földrajzi fel-

1) A délkeleti Zeta folyóval és a
 terület fejedelmességével lehetne összer-
 költözhetőbe horni újkép, ha fel-
 tesszük, hogy Zeta = Zenta = Senta.

Lehet, hogy az ősi Sente - Mungors
 névszege délszlav stammnév, az ősi
 nev az ószláviai Zeiból került na-
 zombba, hol Senta, Sentebanya,
 Zenta, Mavros stb. nevű helységeket
 isapítottak.

2.) "Zynthia" nevű helység több is
 volt az országban. Tav. 1274-ben az
 szobagypári megyében (Arp. új kéntr
 t. 72.) 1388-ban Zarinod megyében

II

Sedamdesetak godina kasnije mladi profesor sen-
ćanske gimnazije DUDÁS GYULA pristupa pisanju Monografije
Sente. On je u to doba napisao deo Monografije: ZENTA VÁ-
ROS TÖRTÉNETE od I-XI glave na 160 strana (8).

Iz rukopisa Monografije vidi se, da je Dudás ob-
radio sledeća poglavlja Monografije Sente:

- I deo: Ime grada, geografski položaj i geološki sas-
tav tla
- II deo: Praistorija
- III deo: Rimsko doba
- IV deo: Senta u doba feudalizma
- V deo: Senta kao slobodan kraljevski grad
- VI deo: Stara neselja Sente - 1) Batka, 2) Često, 3)
Kaloča, 4) Karjad, 5) Likašedjhaza, 6) Peser
7) Tornjoš
- VII deo: Podaci kulturne istorije Sente do 1526. god.
  - I. Stanovništvo
  - II. Uprava i sudstvo
  - III Crkva i škole
- VIII deo: Doba turskog ropstva
  - I Turska razaranja i Crni Jovan
  - II Ustrojstvo turske uprave
  - III Županija Čongrad u tursko doba
  - IV Zemljoposednici - Madjari
  - V Verske prilike
  - VI Nacionalna pripadnost i način života sta-
novništva
- IX deo: Oslobodjenje Sente ispod turskog jarma
- X deo: Vojna granica. Donjo Potiski dištrikt. Formi-
ranje dištrikta. Prva privilegija.
- XI deo: Uključenje Vojne granice u okvire. Županije
(1741-1751)

Iz ovog rukopisa DUDÁS GYULA 1885. godine obja-
vio je IX glavu, kao svoje prvo originalno delo, kao svo-
ju prvu samostalnu ediciju u obliku knjige pod naslovom:
BITKA KOD SENTE (A ZENTAI CSATA). Knjiga je štampana u
Senti u štampariji ŠVARC SÁNDOR-a. Predgovor je napisao
SILÁGYI SÁNDOR, direktor Univerziteteske biblioteke u Bu-
dimpešti, koji ga je zapravo i podstrekao na pisanje i iz

Syngsbuving.

100.000.000.000
Egypcia förintial, mely öngyűjt, Lento város
L. Képzőművészeti iskolájának 1897. évi június hó 15-én kiadott
Képzőművészeti 1897. évi a. évi kiadására kiadott
melyen a város Képzőművészeti iskolájának igazgatója
Képzőművészeti iskolájának igazgatója 1897. évi
re elvárásoknak megfelelően kiadott a képzőművészeti
iskolájának igazgatója 1897. évi a. évi kiadására
kiadott a városi tanács által kiadott kiadására.

Budapest, 1897. január 11.

Dr. Priznanica
Kis. s. Komplexusok

1000 kor. kb. kb.
Képzőművészeti
Könyvtár, kb. kb.

Priznanica Dudas-a na primljenu prvu ratu honorara za pisanje Monografije.

Priznanica Dudas-a na primljenu prvu ratu honorara za pisanje Monografije.

TÁRCA.

A zentai csata.

Monográfiai részlet Zenta város történetéből.

Irtá: DUDÁS GYULA.

(Könyvtanmertetés.)

Eugen hercegnek 1697-ik évi szept. hó 11-én a törökökön Zentánál kivívott fényes győzelme világtörténelmi eseményt képez. Eugen hadereje alig 70,000, a török sereg ellenben 100,000 harcosból állott s a szultán maga is jelen volt a táborában.

A 17-ik században vívott világtörténelmi jelentőségű csaták közül ily nagy haderő összevágására nem igen akadunk. A prágai (1618), a lützeni (1632.), a sassabaci (1675.) ütközetekben a szemben állott haderők mennyisége 40—70,000 között váltakozott. A zalán-kemenni csatában is (1691.) a két fél hadereje a legtulzóbb számításai 160,000-ra tehető. Egyedül a Bécs ostroma és felmentése alkalmával (1683.) élethálai harcot vívott keresztény és török seregek száma nálja fölül a zentait. Bécsnél a két ellenfeles táborban összesen 260,000 fegyveres volt, s mihez azonban némi szó férhet. Még a jelen században is a népek harcának nevezett lipcei csatában (1813.) sem vett 130,000 embernél több részt.

A zentai csata jelentőségteljes voltát az is mutatja, hogy a török sereg vesztesége 25—30,000 emberre rugott, közte maga a nagyvezér; ellenben Eugea seregéből csak 28 tiszt és 401 ember halott s 133 tiszt és 1465 ember sebesült konstátaltatott.

Eugen nagy zeákmányra tett szert. A tömérdek hadízer közül elég legyen csak a birtokába jutott 80 ágyu- és 6000 körül emlíst tennem.

A győzelem az alkalmias pillanat bátor és ügyes felhasználásának köszönhető.

A még csak 34 éves fővezér, Savoyai Eugén hg a Tiszán átkelő török sereget a legnagyobb zavarral közepette támadta meg, s lelkesült serege oly éiszantággal tört elő, hogy Eugen a császárhoz küldött jelentésében nyomatékkal és ismételen említi, hogy oly a életében még soha sem látott.

A rendkívüli siker ugyszólván csak másfél óra munkája volt.

Ez a rövid idejű küzdelem a török sereget semmivé tette. Eugen ugyan nem állózhetta a vert hadakat, mert az időviszonyok kedvezőtlenek voltak s a hadi pénziára üresen állott. Nem törhetett be a padisai birodalomba, s melyből bizonynyal nagy területet foglalhatott volna el, sőt még Temesvárt sem vehette ostrom

alá; de azért a zentai csatának mégis nagy jelentősége volt. Bécs a legnagyobb örömmel ünnepelt a győzelem hírére.

A zentai győzelem a kelet és nyugat között századok óta folyó küzdelemnek fordulópontja lett. Ezentúl hazánkban a török támadóing már nem lépett föl.

A hazánk fölszabeditása iránt folyt 16 éves hadjáratának Zentánál volt az utolsó és döntő mozzanata. A török birodalom nagyhatalmi állásának elvesztését már innenül datálhatjuk. Es időtől fogva a támadó orszon helyett miuduntalan már csak a védőt látjuk.

A zentaiak a fényes győzelem napját mintegy 70 év óta minden évben nagy ünnepélyvel ülték meg. Ez ünnepélyek azóban 1878. óta elmaradtak.

A győzelem évfordulójának megünnepelesét Mihalkovics Antal, Zenta város előjárósága pedig fölkérte Ugróczy Ferenc szegedi kegyesrendi tanárt, hogy „ana vizsgálta jeles, Hazánk Történetében igen nevezetes és a maga nemében egyetlen egy ütközetet, mely 1697. eszt. Sz. Mihály Hav. 11-kén Zentánál“ történt, körülményesen írja meg.

A tudós piarista a fölszólításnak készségesen engedett, s munkáját megírván, a következő cím alatt adta ki: „Zentai ütközet. Irtá Ugróczy Ferenc kegyes iskolabéli pap Szegeden. Nyom. Urúnn Orbán Bettivel. 1816.“ Kis 8-adr. 63 lap.

Ez a derék kis munka annak idején számottevő mű volt történetirodalmunkban. Abban az időben az ismert összes források felhasználása alapján lett összeállítva. A mű végén föl van sorolva az összesen 15-öt kitevő kútfó, s melyeknek egybevetésével készült az annak idején jelesnek mondható monográfia.

Ez a munka kiemertőn ismerteti a 1697. évi hadjárat okát, tárgyását s következményeit. Sok érdekes adatok van benne, s miket az újabb buvárlatok eredményeivel egyeztetni vagy szembeállítani érdemes; de tagadhatatlan, hogy vannak hibái, tévedései s fogyatkozásai is.

Ezeket azonban inkább a használt forrásoknak tulajdonítatjuk. Az újabb időkben föltárult levéltárakban lett és publikált nagybecsű adatok, az egykörü, sőt az illető felektől fönnmaradt levelezések és jelentések a régi krónikások és historiografok előadásait sokban megcáfolják, adataik hitelességét lerontják. Így nincs mit csudáikoznunk azon, hogy Ugróczy jóhiszeműleg közh (42. lap) még azt a mesét is, mint tényt: hogy Eugen herceg a csata előtt a haditanács levelét vette, s melyben az ütközetbe bocsátkozástól el volt tiltva; de Eugen, sejtve a levél tartalmát, azt föl sem bontotta. Közli azt is, hogy a haditanács parancsának megszegése miatt hadiörvényszék elé állított, fegy-

Deo Monográfije (Bitka kod Sente) objavljen u jednom dnevnom listu.

davanje ove knjige.

U ovoj knjizi Dudas pored starijih izvornih dela, uključujući tu i HAMMER-a, koristio je dela ANGELI-a, AR-NETH-a, KAULER-a i drugih, koristio je prepisku Eugena iz godine 1697-1698. koja je objavljena 1876. godine. Koristio je materijal koji je objavljen u "ÚJ MAGYAR MÚZEUM"-u iz 1851. godine, izjave Thököly-a i Cserey-a. Dakle koristio je svu raspoloživu gradju da bi materijal verodostojno i što potpunije prikazao.

Prema rečima REIZNER JÁNOS-a: l i t e r a t u -
r a i z o b l a s t i i s t o r i j e o b o g a -
ć e n a j e o v i m d e l o m . (9).

Uporedjenjem teksta rukopisa iz izdate IX glave pod naslovom: A ZENTAI CSATA, može se konstatovati istovetnost teksta i daje se zaključiti da je I deo Monografije Sente napisao pre 1885. godine.

Dudas Gyula je hteo dovršiti započeti rad. Zato je 1889-te godine obratio Gradskom veću Sente da daje načelnu saglasnost za pisanje Monografije Sente, da njega ovlasti za pisanje iste i da mu pruži moralnu pomoć kod istraživanja gradje. Gradsko veće Sente na svojoj sednici od 21. oktobra 1889. godine prihvatio je molbu Dudás Gyule, dao je načelnu saglasnost za pisanje Monografije Sente, njega je ovlastio za pisanje i uveravao ga je, da će mu pružiti moralnu pomoć prilikom istraživanja gradje u a r h i v i m a Sente i stavio je u izgled i mogućnost isplate nagrade za taj rad (10).

Dudas je prionuo na posao. Ovo dokazuje i činjenica da se 1891. godine obraća Gradskom Veću Senta, da mu se za pokriće troškova pripremnih radova na pisanju Monografije Sente isplati 200 forinti. Gradsko veće Sente odbija zahtev Dudás-a iz razloga što, zbog oskudnih finansijskih sredstava grada, nije u mogućnosti da isplati prednju sumu na teret vanrednih rashoda a iz tehničkih razloga istu ne može obezbediti ni u budžetu sledeće godine (11).

Medjutim 1897. godine sam Boromissza János, gradonačelnik Sente, pokreće isplatu 200 forinti. Iz teksta :

zaključaka sednice Gradskog veća od 21. jula 1897. godine daje se konstatovati: da je Dudás napisao Monografiju Sente, da je istu pripremio i sredio za štampu, da mu je Gradsko veće za troškove vezane za izdavanje Monografije izglasao isplatu sume u iznosu od 200 forinti (12).

Dudás je tu sumu primio tokom 1898. i 1899. godine u jednakim ratama od po 100 forinti (13).

Iz prednjeg se može konstatovati da je Dudás Gyula napisao celu Monografiju Sente. Po svojoj prilici on je morao rukopis prikazati, jer inače ne bi Gradsko veće Sente posle toliko godina pokretao isplatu i isplatio traženu svotu naime troškova pisanja Monografije.

Nisam našao podatke o tome: zašto delo nije štampano iako je bilo pripremljeno za štampu. Po mom mišljenju postoji verovatnoća da se pronadje i ostali deo rukopisa, koji je supruga Dudás Gyule iz Segedina 1938. godine poklonila MUZEJU u Senti (14).

III

Jedna sveska "KNJIŽEVNOG SEVERA" časopisa za književnost, nauku i kulturu iz 1935. godine (knjiga XI. sveska 7-11 iz 1935. godine) posvećena je Senti. Urednik časopisa MILIVOJE V. KNEŽEVIĆ, direktor gimnazije u Senti. Časopis je izlazio početkom svakog meseca. 1935. godine u redništvo se nalazilo u Senti. Štampana je u Senti u štampariji "UNIO". Ova sveska je izdata i u posebnoj svesci pod naslovom: "ZBORNIK GRADJE ZA ISTORIJU GRADA SENTE" u redakciji Milivoja V. Kneževića.

U pisanju ove sveske učestvovali su mnogi istaknuti prosvetni, kulturni i javni radnici Sente. Radi ilustracije prednjeg dajem "SADRŽINU" iz sveske:

- I. Senta i njena okolina od Branislava Bukurova
- Razvitak Sente od Vida Jablana
- O Srbima u Senti od Berislava Berića
- Bitka kod Sente od Ivana S. Pavlovića
- Podaci za istoriju senć. Jevreja od Lajoša Viga
- Iz prošlosti grada Sente od Nandora Dudaša
- Jovan Muškatirović u Bratislavi od Rista Kovijanića
- Senta 1849. godine od Mil. V. Kneževića

Roditelji Stevana Sremca od M. Pavlovića
Joca Vujić od Dr. Miloša Kneževića

- II. Darovno pismo kralja Vladislava II 1506. god.
Evljija Čelebija o staroj Senti od M.
Boj kod Sente
Dekret od Jovana Fridriha... od Marka Protića
Potvrda plemićke diplome Subote Branovačkog
Iz "Uspomena J. Vujića"
Natpis na grbu Arse Badrljice u Senti od Dr. D.Po-
povića
Bežanje u martu 1849. godine od J. Vujića
Bežanje Jovana Djordjevića izveo M.
Slovo blagodaritelnoe... od R.
Prva proslava Sv. Save u Senti od Prvoša Slankamen-
ca
Srpska čitaonica u Senti od Berisava Berića
Crtice iz prošlosti senć. Čitaonice od Prvoša Slan-
kamenca
Srbi Senćani i Srpsko narodno pozorište od M.V.K
Druga diploma grada Sente
Prva naredba srpske vojske u Senti
Pesma slobodnoj Senti od Tugomila Uljčića
- III. Beleške
Novosti
Hronika

Ova edicija obuhvata sve važnije momente istori-
je grada. Ali moramo ukazati na disproporciju između po-
jedinih poglavlja, i na apsolutno nedostajanje nekih (na-
primer razvoj ekonomskog života). Autori članaka koristi-
li su manje stariju izvornu gradju: Dudás Gyula: "Zentai
csata", "Bácskai nemes családek", Bács Bodrog vármegye mo-
nografiája, Illéssy-Pettko: A királyi könyvek (Libri Regi-
is) već više noviju gradju: Dr. Radivoj Simonović: "Vojvo-
dina", Dr. Dušan Popović: "Bačka", "Problemi Vojvodine" -
A. Ilić: "Vojvodina", D. Ruvarac. Članci Branislava Buku-
rova, Vida Jablana, Miloša Pavlovića, Milivoja i Miloša
Kneževića, Lajoša Viga, Nandora Dudaša, Rista Kovijsanića,
Prvoša Slankamenca i Berislava Berića daju originalni iz-
vorni materijal koji se sa manje ili više rezerve, može
koristiti kao izvorna gradja kod pisanja Monografije gra-
da.

Ali iz redova ove knjige često provejava naciona-
listički stav srpske buržoazije. Fragmenti: na strani 210
i 213. i tome slični, jasno ukazuju na to. Polazeći od na-
mene ove knjige ovo se može i razumeti.

Interesantno je istovremeno pratiti pisanje tadašnje senčanske štampe na mađarskom jeziku (15).

Ipak se daje konstatovati, da i pored raznih nedostataka i proizvoljnosti u tekstu ova edicija ipak predstavlja koristan dokumenat izučavanja ISTORIJATA GRADA iz medju dva svetska rata.

IV

Četvrti pokušaj pisanja Monografije Sente vezuje se za ime KALMÁR SIMON-a. Ne može se utvrditi da je on napisao Monografiju Sente. Da se bavio pisanjem istorijata Sente, utvrđuje se iz njegovih objavljenih spisa i njegovog angažovanja u tu svrhu za vreme okupacije i posle oslobodjenja.

U Monografiji Bač-Bodroške županije u redakciji dr. Borovszky Samu na strani 273-289. Knjiga I iz 1909. godine on je dao kratak pregled istorije Sente. Prilikom obrade koristio je, pored gradje do kojih je došao samostalnim istraživanjem, i gradju iz Monografije Bač-Bodroške županije I-II knjiga iz 1896. godine, zatim dela: Dudás Andor: Kratka istorija Sente, Iványi István: Istorija slabodnog kraljevskog grada Subotice, Dudás Gyula: Arheološki spomenici Bač-Bodroške županije, Szűcs Lajos: Istorijat Osnivanja i 19 godina delatnosti gimnazije u Senti iz 1895. godine, Érdűjhelyi Menyhért: Istorijat Novog Sada i Istorijat Kaločke biskupije, Ugróczi Ferenc: Bitka kod Sente 1816. godine, Gracza György: III sveska Istorijata borbi 1848-49. godine, zatim dela Verancsity Antala, Memoare Szerémi György-a.

Interesantno je napomenuti da pored solidno odabranog materijala i preciznih podataka ipak su se podkrale neke netačnosti-greške, koje potiču iz nedovoljnog korišćenja arhivske gradje.

Ilustracije radi dajemo nekoliko primera:

Na strani 281. stoji: da je drveni most predat u potrebi 1875. godine. Činjenica je: da je svečano otvaranje mosta obavljeno je 7. novembra 1873. godine (16).

Na strani 284.° stoji:"Asfaltni trotoar od posete kralja u 1896. godini sa električnim rasvetom ulica sve se više koriste". Činjenica je: da je kralj Franja Josip posetio Sentu dana 20. i 21. septembra 1895. godine (17).

No i' pored toga ove netačnosti ne umanjuju vrednost objavljenog materijala.

Podatke o pokušaju pisanja Monografije za vreme okupacije Sente u vremenu od 1914-1944. godine i ulogu Kalmar Simon-a u tome, nisam mogao pribaviti.

Posle oslobodjenja Sente 1945. godine Kalmár Simon od Narodno oslobodilačkog odbora Sente dobija nalog za prikupljanje gradje i pisanje Monografije Sente. Bio je smešten u posebnu kancelariju (zgrada Skupštine opštine Senta soba broj 83.). On je tamo vršio pripremne radove, prikupljao gradju i podatke o istorijatu Sente. Ovaj rad prekida njegov odlazak iz Sente 1946. godine (18).

B I B L I O G R A F I J A

objavljenih članaka u vezi pisanja i izdavanja
MONOGRAFIJE SENTE

- Reizner János: A ZENTAI CSATA, monografiai rész
let Zenta város történetéből.
Irtta: Dudás Gyula - könyvismerte
tés. SZEGEDI HIRADÓ, 1884. év 277.
szám
- ZENTA VÁROS MONOGRÁFIÁJA
SZEGEDI NAPLÓ, 1889. szept. 15-én
- ZENTA VÁROS MONOGRÁFIÁJA
BÁCSKA, 1889. szept. 27-én
- ZENTA VÁROS MONOGRÁFIÁJA
EGYETÉRTÉS, 1889. év, 234. szám
- ALKALOMSZERŰ
A ZENTAI CSATA. Monografiai rész
let Zenta város történetéből. Ír
ta Dudás Gyula.
HETI LAP, 1889. év, 36. szám.
- Dr. Dudás Gyula Zenta város mono
grafiáját hazánk ezredéves fönn
állításának évfordulójára megirni
szándékozik
ZENTA ELLENŐR, 1889. szept. 22-én
- ZENTA VÁROS JUBILEUMA
MAGYARORSZÁG, 1905. dec. 13-án
- ÚJ KÖNYV SZENTA VÁROS TÖRTÉNETÉ
BŐL
SZENTAI FRISS ÚJSÁG, 1935. okt.
20-án, 123. szám, 3. oldal
- (Sz) ZENTA A 750 ÉVES VÁROS
HÉT NAP, 1961. aug. 18-án.
- Keresztényi:
(Keresztényi József) ZENTA MONOGRÁFIÁJA
MAGYAR SZÓ, 1961. dec. 29-én
- Erdélyi István: MONOGRÁFIJA SENTA
BILTEN KULTURNOG ŽIVOTA SENTE
1961. év, I tom V sveska

- Sz-o
(Szabó József) 1966-BAN 750 ÉVES LESZ ZENTA
MAGYAR SZÓ, Zentai oldal, 1964. ju
lius 17-én
- Erdélyi István: SENTA GRAD VEZAN ZA SUDBINU MOS-
TA NA TISI
KOMUNA, XI. 1964. g., 7. jula
- KÉSZUL ZENTA MONOGRAFIÁJA
MAGYAR SZÓ, Zentai oldal, 1965. má
jus 7-én
- Mészáros Zakariás: TORONYBAN A LEVÉLTÁR
7 NAP, 1965. május 21-én
- Erdélyi István: FUZETEK ZENTA MONOGRAFIÁJÁBÓL
7 NAP, 1965. június 4-én
- Bori Imre: HELYTÖRTÉNET
MAGYAR SZÓ, 1965. július 6-án
- Keresztényi József: KUTATÓMUNKA ZENTÁN
MAGYAR SZÓ, 1965. július 8-án
- Erdélyi István: KÉT ÚJ ZENTAI FUZET
7 NAP, 1965. aug. 20-án
- ISMERD MEG A VÁROSOD
MAGYAR SZÓ, Zentai oldal, 1965.
aug. 25-én
- Stevan Kragujević: 750 GODIŠNJICA SENTE
(fotografija sa tekstom)
POLITIKA, 12. oktobra 1965. god.
- Stevan Kragujević: ZENTA 750 ÉVES
(Fénykép szöveggel)
7 NAP, 1965. nov. 13-án
- Erdélyi István: A 750 ÉVES ZENTA MONOGRAFIÁJA
MAGYAR SZÓ, 1966. március 6-án,
14 oldal
- Erdélyi István: JELENTÉS A MONOGRAFIÁRÓL
BILTEN KULTURNOG ŽIVOTA SENTE
1966. év, III. kötet, 3. szám
- Szerencsés:
(Szerencsés József) ELISMERÉS ÉS KÖSZÖNET
MAGYAR SZÓ, 1966. július 11-én
- K
(Keresztényi József) VÁROSUNK MONOGRAFIÁJÁRÓL
MAGYAR SZÓ, 1966. okt. 21-én
- Sz. M. A MULT NYOMÁBAN
DOLGOZÓK, 1966. év, 43. szám
- KITÜNTETETT KULTURMUNKÁSOK
MAGYAR SZÓ, 1967. január 11-én
- K
(Keresztényi József) MESE ÉS VALÓSÁG
MAGYAR SZÓ, 1967. április 21-én

- Erdélyi István: KÉT ÚJ MONOGRAFIA FÜZET ZENTÁN
7 NAP, 1967. május 5-én
- Erdélyi István: ADA MULTJÁRÓL (Válasz)
MAGYAR SZÓ, 1967. június 2-án
- K
(Keresztényi József) ZENTA 1699-TŐL 1799-IG
MAGYAR SZÓ, 1967. június 2-án
- Burány Nándor: SZÜLŐFÖLDEM
MAGYAR SZÓ, 1967. szept. 13-án

SARADNICI MONOGRAFIJE

- BRANOVAČKI Danilo, pravnik u penziji
Član uredništva Monografije
- Dr. BURÁNY Béla, lekar, asistent Medicinskog fakulteta u
Novom Sadu
Član uredništva Monografije
- DOBOS János, profesor, arhivski radnik
Pisac sveske: SREDNJE ŠKOLE
Pisac sveske: OKMÁNYOK AZ 1897. ÉVI ZENTAI FÖLD-
MUNKÁSMEGMOZDULÁSOK TÖRTÉNETÉHEZ
Priprema svesku: SENTA 1941. GODINE
- ERDELYI ISTVÁN, nastavnik, predsednik Kulturno-prosvetne
zajednice
Glavnik urednik Monografije
Saradnik sveske: KULTURNI ŽIVOT
- FÁBRI Jenő, sveštenik
Pisac sveske: ZENTA TÖRTÉNETE 1526-IG
Pisac sveske: ZENTA A TÖRÖK URALOM ALATT
- FÁBRI Nándor, profesor gimnazije u Novom Sadu
Pisac sveske: ZENTA FÖLDRAJZA
- GUELMINO János, nastavnik Osnovne škole "Doža Djerdj" u
Senti
Priprema svesku: ZENTA NOVÉNYVILÁGA
- Mr. HUSZÁGH László, apotekar u penziji
Pisac sveske: A ZENTAI GYÓGYSZERTÁRAK TÖRTÉNETE
- KATONA Pál, učitelj, arhivski radnik
Član uredništva Monografije
Pisac ove sveske
Saradnik u svesci: KULTURNI ŽIVOT
- Dr. KOVAČEK Božidar, docent Filozofskog fakulteta u Novom
Sadu
Saradnik sveske: PISCI SENTE
- Dr. MIKES Mihály, profesor, muzejski radnik
Urednik sveske u pripremi: ŽIVOTINJSKI SVET

- NAGYMÉLYKUTI László, učitelj, v.d. direktora Doma kulture
Saradnik sveske: KULTURNI ŽIVOT
- NOTHOF Károly, reditelj lutkarskog pozorišta Doma kulture
u Senti
Saradnik sveske: KULTURNI ŽIVOT
- Ing. RÁCZ VINCE, agronom Poljoprivrednog kombinata "Senta"
u Senti
Pisac sveske: POLJOPRIVREDA U SENTI I.
Priprema svesku: POLJOPRIVREDA U SENTI II
- SZEKERES László, kustos Gradskog muzeja u Subotici
Priprema svesku: ARHEOLOGIJA SENČANSKOG PODRUČJA
- Dr. SZELI István, docent Filozofskog fakulteta u Novom Sa-
du
Član uredništva Monografije
Pisac sveske: ZENTA ÍRÓI
- TÓTH Péter, učitelj u penziji
Priprema svesku: OSNOVNE ŠKOLE
- TOTH HORGOSI Pál, nastavnik, sekretar Zajednice obrazova-
nja u Senti
Član uredništva Monografije
- TRIPOLSZKY Géza, nastavnik, direktor Narodnog muzeja u
Senti
Saradnik sveske: KULTURNI ŽIVOT
- Dr. VIGH Ágoston, lekar u penziji
Pisac sveske: A ZENTAI KÓRHÁZ TÖRTÉNETE
- VUKOV Nestor, arhivski radnik, direktor Istorijskog arhi-
va u Senti
Član uredništva Monografije
Saradnik sveske: KULTURNI ŽIVOT

NAPOMENA:

Sa obzirom na terminsku razliku između pisanja
ove studije i izlaska iz štampe, smatramo potrebnim nagla-
siti da je rukopis predat uređivačkom odboru 10.XII 1967.
godine.

N A P O M E N E

(1) Bilten kulturnog života Sente iz 1961. godine, I tom, V sveska, 167-168. strana.

(2) REŠENJE

- I Da se povodom proslave 750-godišnjice grada Sente izdaje edicija "MONOGRAFIJA GRADA SENTE", koja treba da obuhvata istorijsku prošlost, sadašnjost i perspektivu razvitka grada.
- II Troškove izdavanja Monografije snosiće opština Senta.
- III Da se Monografija odštampa u 800 primeraka s tim da se odštampani primerci stave na raspoloženje kulturnim ustanovama kako bi na svojoj liniji radili na širenju poznavanja prošlosti i sadašnjosti Sente i da putem zamene nabave slične edicije iz drugih mesta.
- IV Savet za kulturu NOO-e Senta imenovaće uredjivački odbor.
- V Pisce pojedinih poglavlja koje će obuhvatiti pojedine privredne grane i društvene delatnosti odrediće oni saveti NOO-e koje su nadležni za odgovarajuće grane.

(2) Zapisnički broj 4. Adm.broj: 05-7597/1-61.

Čita se Rešenje Narodnog odbora opštine Senta broj 05-7597/1-61. od 28. oktobra 1961. godine po predmetu izdavanja "Monografije Sente". Na osnovu svestrane diskusije u kojoj su učestvovali svi prisutni Savet donosi sledeće

Z A K L J U Č K E:

- 1. Imenuje se Uredjivački odbor "Monografije Sente" u sledećem sastavu: ERDELJI ISTVAN, za glavnog urednika. Za članove Uredjivačkog odbora: SELI ISTVAN, TOT HORGŐSI PAL, VUKOV NESTOR, Dr. BURANJ BELA, KATONA PAL i BRANOVAČKI DANILO.
- 2. Shodno tački V rešenja NOO-e Senta broj 05-7597/1-61. odredjuju se pisci iz delokruga kulture po sledećem: a) Muzej - Katona Pal, b) Istorijski arhiv - Vukov Nestor, c) Kulturno prop. centar i domovi kulture - Nadjmeljkuti Laslo, d) Lutkarko pozorište - Nothof Karolj, e) Biblioteka - Erdelji

2. Ištvan, f) Slikarska kolonija, Slikarska galerija - Tripolski Geza, g) Izdavačka delatnost - Katona Pal, h) Istaknute ličnosti kulturnog života Sente - Seli Ištvan, i) Kulturno-amaterska društva-klubovi - Dr. Buranj Bela, j) Film, novine, televizija - odrediće se naknadno, k) Kulturno -prosvetna zajednica - Tripolski Geza, l) Geografija Sente - Kovačev Miloš i Renko Djerdj. Članci do 1 zaključno, koji spadaju u delokrug ovog Saveta tj. odnose se na kulturu, honorisaće se iz Opšteg budžeta izdavanja "Monografije Sente".
  3. Da se zatraži od Ideološko političke komisije Opštinskog odbora SSRNS u Senti, da odredi pisca članka koji obradjuje istorijat radničkog pokreta Sente. Izrada ovog članka honorisat će se iz Opšteg budžeta izdavanja "Monografije Sente".
  4. Da se zatraži od ostalih saveta formiranih pri NOO-e Senta da se postaraju o izradi materijala, odnosno članaka iz delokruga rada odnosnih saveta i da se postaraju o honorisanju pisca članka. Iznos honorara da se odredi u saglasnosti sa Save-
tom za kulturu.
  5. U pogledu opšteg dela, izrade poglavlja "ISTORIJA SENTE" da se zatraži od Sreskog istorijskog arhiva u Senti pismeni izveštaj o pregovorima i recenziju rada Fabri Jene-a. Po primitku izveštaja "Uredjivački odbor" da stupi u kontakt sa Fabri Jeneom radi okončanja predmeta.
  6. Materijalno poslovanje "Uredjivačkog odbora" da se vrši putem računске knjižice kod Komunalne banke u Senti. Za potpisivanje računске knjižice ovlašćuje se ERDELJI ISTVAN, glavni urednik sa poje
dinačnim potpisom.
- (4) Pored niza dogovora i nezvaničnih sastanaka Uredništva, redovne, zvanične sednice održane su: 11. jula i 6. decembra 1963. godine, 30. aprila, 22. jula i 27. novembra 1965. godine, 1 februara 1966. godine, 26. januara i 28. novembra 1967. godine.
  - (5) Ugróczy Ferencz: ZENTAI UTKÖZET, Bevezető, 1. oldal (facsimil u prilogu)
  - (6) ZENTAI UTKÖZET irta UGRÓCZI FERENCZ KEGYES OSKOLABÉ-
LI PÁP, Szegeden, Nyom. Grün Orbán betüivel, 1816.
63 oldal.
  - (7) Reizner János: A ZENTAI CSATA. Monografiai részlet Zenta város történetéből. Irtá Dudás Gyula. (Könyv-
ismertetés) SZEGEDI HIRADÓ 1884. év 277. szám.
  - (8) Ovaj deo rukopisa nalazi se u posedu Istorijskog arhiva u Senti
  - (9) Reizner János: A ZENTAI CSATA. Monografiai részlet Zenta város történetéből. Irtá Dudás Gyula. (Könyv-
ismertetés) SZEGEDI HIRADÓ 1884. év 277. szám.

- (10) JEGYZŐKÖNYV Zenta város képviselő testületének 1889. évi október hó 21-én tartott havi rendes közgyűléséről...

274.-ik szám

Felolvastatott Dr. Dudás Gyula Szeged tankerületi kir. főigazgatósági tisztviselőnek a városi tanács által 9084-ik sz. alatt pártolólag ide terjesztett abbeli kérvénye, mely szerint Zenta város történetének megírását elvben elfogadni, azzal őt megbízatni és erkölcsi támogatásban részesíttetni kéri.

A városi tanács pártoló javaslatának elfogadásával

HATÁROZTATOTT

Örömmel üdvözi a város képviselőtestülete Dr. DUDÁS GYULA urat Zenta város szülöttjét e nemes törekvésben és a midőn Zenta város történetének megírását ezennel elvileg elfogadja, s ezzel őt egyidejűleg megbizsa egyszersmind készséggel hajlandó őt a megírás körüli nehézségek elhárításában erkölcsi, sőt annak idejében méltányos anyagi támogatásban is részesítenni; miért is egyelőre megengedi miszerint szándékának megvalósításához és munkálatainak kiviteléhez szükséges buvárlatait a város levéltáraiban megfelelő időkből eszközölhesse, sőt egyes tisztviselők is e tekintetben hivatalos teendőbeni hátráltatás és kötelmeik teljesítésében akadályoztatás nélkül felvilágosításokat és segédkezet nyújtsanak.

Miről maga igazoltatása végett kérvényező Dr. Dudás Gyula úr jelen határozatnak jkönyvi kivonatával a tanács útján értesítendő.

NAPOMENA: tekst podvukao autor radi isticanja.

- (11) Jkönyvi kivonat. JEGYZŐKÖNYV Zenta város képviselő testületének 1891. évi November hó 21-én tartott rendkívüli közgyűléséről...

518-ik szám

Előterjesztett Dr. Dudás Gyulának, mint Zenta város története megírásával 1889. évi 274 számú képviselő testületi határozattal megbízottnak 11283-ik sz. alatt érkezett kérvénye Zenta város történetének előmunkálataihoz megkívántató költségek fedezésére 200 frtnyi összeg utalványozása iránt.

HATÁROZTATOTT:

Mintthogy e célra az idejű költségvetésben fedezet felvéve nincs és kért összeg a városi pénztár szorult viszonyainál fogva a rendkívüli czim terhére sem utalványozható, mintthogy továbbá e kérvény már a tekintetből is későn érkezett, hogy az érintett összeg a jövő évi költségvetésbe is felvételhetett volna, mivel az már megállapítva és jóváhagyás végett a vármegyei fennhatósághoz felterjesztve van, a kérelemnek költséghiányból hely nem adathatik.

- (12) Jkönyvi kivonat: JEGYZOKÖNYV. Felvétetett Zentán az 1897 évi július hó 21-ik napján a városi képviselő testület által tartott rendes közgyűléséről...

567 szám

Előterjesztett Boromisza János polgármester úrnak 8629 sz. a. javaslata, a város történetének megíratása tárgyában.

A javaslat elfogadtatván, tekintettel arra, hogy Dr. Dudás Gyula úr Zenta város multjára vonatkozó történeti adatokkal a képviselő testület 1889 évi 274 sz. a. határozata alapján több éven keresztül fáradsággal és odaadó szorgalommal eszközölt egybegyűjtése után városunk történetét megírván ezt sajtó alá rendezett is a város anyagi támogatásának reményében a művet nyomás alá bocsátotta a mű kiadásával egybekötött nyomdai költségek fedezhetése céljából szerző részére 200 szóval Kettőszáz forint folyósítottik és határozatilag kimondatik, hogy ezen összeg felének fedezéséről a jövő évi, a másik fele részének pedig az 1899 évi költségvetés terhére és keretében gondoskodandó.

- (13) Zenta város házi pénztári kiadási főkönyve
IX/2. B. 1898 2.sz. a. 603/jan 21
IX/2. A. 1899 3.sz. a. 499/jan 15
- (14) ADAKOZZUNK A VÁROSI MŰZEUM RÉSZÉRE
Szentai Friss Újság, 1938. február 18. XII. évfolyam
20. szám, 4. oldal.
- (15) ÚJ KÖNYV SZENTA VÁROS TÖRTÉNETÉBŐL: SZENTAI FRISS ÚJ
SÁG, 1935. október 20-án, 123. szám, 3. oldal.
"Adatok Szentá város történetéhez - Senta, zbornik
priloga za istoriju grada" címen most hagyta el a
szentai "Unio" nyomdát KNEZSEVICS MILIVOJE gimnáziumi igazgató által sajtó alá rendezett kiváló munka.
A 164 oldalas nagyszámú illusztrációval díszített
könyv tartalmazza városunk történelmének legértékesebb
adatait. ....Ez a könyv tehát felöleli városunk
történetének minden fontosabb mozzanatát. Noha az írók
természetszerűleg szerb szemszögből nézik és adják elő
az eseményeket, mégis nagyon tanulságos elolvasni, mert a
magyarságra vonatkozó részei és megállapításai eléggé
tárgyilagosak, elfogulatlanok és helytállóak. Tagadhatatlan,
hogy a könyv megjelenése városunk történetében esemény
számba megy és nagy érdeklődésre tarthat számot a magyar lakosság
körében is. Már csak azért is tanulságos elolvasni, hogy az
ember közelebbről megismerje az egymás mellett élő két
nemzetiség - a szerb és a magyar - egymásra való hatását
és a komoly szerb mérsékelt elemek véleményét.
- (16) Predizborni miting i svečano otvaranje novog mosta na Tisi kod Sente, Senčanske sveske broj 9/1963. strana 6. i Zapisnici gradskog veća Senta: 1, 2, 10, 32, 115, 267, 308, 309, 310, 311, 323, 331, 347, 847/

- (16) 1873. godine, 4, 6, 22, 28, 41, 60, 117, 119, 120, 121 .
139, 150, 155, 182, 200, 213/1874. godine.
- (17) Zapisnik gradskog veća Sente broj 386/1895. godine.
- (18) Podatke o radu Kalmár Simon-a u periodu 1945-1946. go
dine dali su Tóth Péter, učitelj u penziji, koji je
radio u to vreme kao poverenik za prosvetu i kulturu
u sobi broj 82. i Ráczi Vince tadašnji predsednik Na-
rodno oslobodilačkog odbora u Senti.

ERDÉLYI ISTVÁN

ISTORIJAT BIBLIOTEKARSTVA

Razvitak bibliotekarstva našeg grada je usko vezan sa razvitkom raznih društvenih organizacija, društava, kola, klubova itd. Već od samog početka devetnaestog veka se niču razna politička i verska društva, a pri kraju veka ima ih već u skoro nepreglednom broju: neki žive samo nekoliko godina, neke decenijama, menjaju ime. A svaka od njih, kao jedan od osnovnih formi rada sa članstvom praktikuje izdavanje knjiga na čitanje. Njihove biblioteke su većinom vrlo malene, sastoje se od svega nekoliko stotina knjiga, a smeštene su u društvenim prostorijama u jednom ormanu. O zasebnoj bibliotečkoj sobi znamo samo kod najvećih.

Najraniji pisani podatak o bibliotekarstvu našeg grada jesu štampana pravila Kasine (zentai Casino Egylet) iz 1862. godine (1), koja govori i o knjižnici tog društva. Knjige Népkör-a na žigu nose godinu 1867, Srpska čitaonica je osnovana 1868. godine.

O ostalim društvenim bibliotekama možemo interesantne podatke pokupiti na osnovu žigova u starijim knjigama današnje Narodne biblioteke. Medjutim raspoložemo štampanom dokumentacijom o najvažnijima, koji su naročito zato interesantne, jer navode i brojeve knjiga. U sledećem nabrojamo ove:

- Prema knjizi Bács Bodrog vármegye egyetemesei mo-
nográfiaja (2), 1896. godine u Senti Gazdakör
ima 950 knjiga, Népkör 564, Kasina 823, Katolič-
ko-društvo 427, Srpska čitaonica 655, Zanatlijska
omladina 369.

- Prema knjizi Magyarországi vármegyék és városai
(3), Dobrovóljno vatrogasno društvo 1000, Gazdakör
2000, Függetlenség kör 1200, Društvo zanatlija
1000 knjiga.

- Prema članku Thurzó Lajos-a (4) u HID-u 1945. godine Gazdakör 3000, Kisgazdakör 900, Društvo zanatlija 800, Trgovačka omladina 1030, Kasina 800, Sindikat 1500, Magyar Népmívelési Egyesület imala je 1200 knjiga.

Bez obzira na okolnost, da li te brojke označavaju tomove ili naslove, ovi podaci ukazuju na to da je u Senti bilo i nekoliko jačih biblioteka.

Druga grupa biblioteka sačinjavaju školske biblioteke, čije osnivanje uglavnom pada u isto vreme sa osnivanjem samih škola. Njihova veličina je vrlo različita, a uglavnom zavisila je od materijalnih mogućnosti, o politici korišćenja sredstava i, ne u poslednjem redu, o ambiciji rukovodioca biblioteke. Od školskih biblioteka naročito se ističe gimnazijska. Gimnazija u Senti je osnovana 1876. godine i decenijama je bila jedina senčanska srednja škola. U ovoj školi uvek se našao u nastavničkom veću ljubitelj knjiga, koji je svoje slobodno vreme žrtvovao za sredjivanje knjiga. Treba istaći dr. Teleki István-a, ko je bez stručnog bibliotekarskog znanja, ali sa mnogo ljubavi tri decenije vodio brigu o knjigama gimnazijske biblioteke (5).

Ova biblioteka je prema podacima već citirane Monografije bačbodroške županije pri kraju prošlog veka imala oko sedamhiljade tomova, 1912. godine preko osamhiljade knjiga, (6), a u godini smrti dr. Telekija 1940. oko trinaesthiljada (7). Posle toga čestim preseljivanjem knjižni fond se prilično rasipao i iz istih razloga ni sredjivanje knjiga nije bilo moguće. Tek pre tri godine je nanovo, posle dužeg vremena dobila zasebne prostorije i nekoliko meseci je imala i zasebnog knjižničara. Danas je novoinventarisano i sredjeno oko 5000 knjiga, a ostale nesredjeno i nekontrolisano stoji u hodnicima u ormanima.

Nedavno osnovane srednje stručne škole imaju male i ne značajne biblioteke, dok kod osnovnih škola u nekima možemo naći više od hiljadu knjiga. Ovi su vodjeni od strane učenika pod nadzorom jednog nastavnika, a po

sastavu orijentisane su na obezbedjenje obavezne lektire učenika.

Prvi trag o javnoj biblioteci današnjeg tipa ima mo iz 1878. godine (8). Bila je smeštena u školi Elek János-a. Iste godine je dat predlog, da se stvore ispostave u dva salaška centra i to u školi na "járás"-u i u Gornjem Bregu. Iste godine "dotacija" biblioteci je iznosila 100 forinti. Biblioteka je imala inventarsku knjigu, knjigu, zaduživanja čitalaca i propise za korišćenje.

Opštinsko veće je 23. decembra 1903. godine (9) je donelo odluku o o s n i v a n j u (!!) javne biblioteke i o tome da bude smeštena u školi kod katoličke crkve (újtemplomtéri iskola). Uopšte se ne spominje biblioteka iz 1878. godine, što nas dovodi do pretpostavke: ili se rasuo knjižni fond i prestala sa radom, ili je 1903. godine već postojeća biblioteka preuzeta i osamostaljena, tj kodificirano je činjenično stanje.

Osnivanje je sa strane županije potvrđeno 1905. godine, međjutim nemamo podataka kada je biblioteka počela sa radom. Već nekoliko godina kasnije izvesni (verovatno isti) knjižni fond se javlja u gradskoj kući sa žigom arhivskog zvanja. Ove knjige su između dva svetska rata obeležene žigom "Biblioteka grada Sente".

Sredinom tridesetih godina je bilo pokušaja, da se stvori jedna ustanova, koja bi obuhvatila i muzej i biblioteku. Plan nije se ostvario, iako su već i izvesna finansijska sredstva bila odobrena (10).

Svakako moramo konstatovati da je ova biblioteka u javnom životu grada odigrala minimalnu ulogu, u poredje nju sa bibliotekama nekih društava.

Na zasebnom mestu trebamo istaći rad dve biblioteke, koje su osnivanje sa političkim ciljevima, jer su - iako ograničeni u svom radu - odigrale znatnu ulogu u formiranju javnog mnjenja i progresivnom pravcu i u kojima su učili i radili neki od najnaprednijih ličnosti javnog života grada.

Prvi koraci u pravcu osnivanja Radničke biblioteke učinjeni su 1925. godine. Rešenje o tome donelo je op-

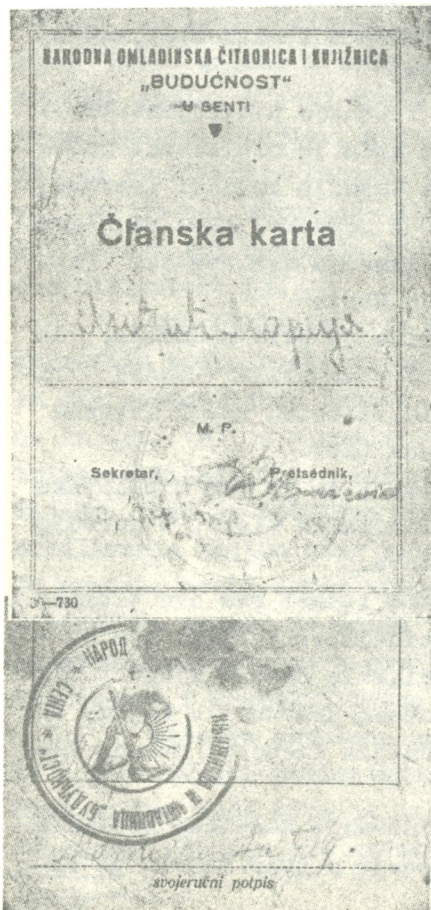
— A Szentai Szakszervezeti Tanács Végrehajtó Bizottsága (C. R. S. O. J.) e határozata, hogy ezen évben könyvtarat létesít a tagjai részére. Azonban tagjaink szám arányához nem áll rendelkezésünkre megfelelő számú könyv. Felkérjük az összes bel és külföldi testvér szakszervezeteket és ezeknek tagjait, hogy természetbeni — könyvek — és pénzbeli segítségükkel támogassák ezt a proletáritánusnak oly fontos akcióját. Könyvküldeményeket Katona János, Szentai SHS. Bácska, Predgradska Vencse 237. körzéknek küldeni. Elvi. údv. Szentai Szaksz. Munkás Tanács.

Szervezett Munkás, Noviszád, 1925. X. 1.

A szentai munkáskönyvtár megnyitása

A megfelelő helyiség hiánya miatt késedelmes szervezett szentai Munkáskönyvtár ünnepélyes megnyitását február 10-én tartotta meg a szentai munkásság, amelyen a Vajdasági Mun-

Munkás Ujság, Noviszád, 1929. II. 24.

štinsko Sindikalno veće. Preko lista Szervezett Munkás (11) obratili su se bratskim organizacijama i članstvu da poklone knjige ili da daju novčani prilog, da bi se na taj način stvorio minimalni knjižni fond za početak rada. Knjige su se polako skupljale, a teško je i dobijena dozvola, prema tome legalnirad Biblioteka je mogla započeti sa znatnim zakašnjenjem. Svečano je otvorena 10. februara 1929. godine. U reportaži o otvaranju lista Munkás Ujság (12) kao razlog zbog čega je otvaranje odlagano četiri godine, navodi samo nedostatak prostorija.

Iz ove biblioteke čitao je prve knjige književnik Thurzó Lajos i nekoliko godina je bio i njen knjižni čar. Član biblioteke je bio i mučenik radničkog pokreta Molnár Péter.

Radnička biblioteka je postojala do drugog svetskog rata, i pored svih unutrašnjih i spoljnih pritiska, tokom decenije rada uspela je održati pozitivni uticaj na svoju okolinu.

1938. godine je osnovana Narodna omladinska čitavnic

Faksimilni novinskih vesti o osnivanju Radničke biblioteke.

Legitimacija Čitaonice Budućnost

taonica i knjižnica "Budućnost". Biblioteku su osnovali napredni studenti beogradskog Univerziteta, koji su često dolazili kući u Senti ili su ovde bili zaposleni. Glavni pokretac rada je bio kasniji narodni heroj Vlada Tomanović, ko je od 1935. do 1940. godine bio zaposlen u sreskom sudu u Senti.

Članovi ove biblioteke su odigrali važnu ulogu u približavanju srba i madjara. Davali su predstave i održali predavanja u Senti i u Gornjem Bregu. Održavali su dobar kontakt sa radnicima, koji su bili okupljeni oko Radničke biblioteke.

O privatnim bibliotekama znamo naravno vrlo malo, ali neki od ovih su imali takav značaj, da njihov rad nije mogao biti nezapažen.

Svakako najveći bibliofil, ko je ikad živeo u Senti, je bio Joca Vujić. U svojoj velikoj biblioteci pokupljao je u prvom redu srpske knjige i imao je zbirku srpske izdavačke delatnosti u nekim pravcima jedinstvene kompletnosti. U jednom primerku bibliografija Stojana Novakovića obeležavao je šta je imao pravio je beleške i dopunjavao je podatke.

Prilikom osnivanja Univerzitetske biblioteke u Beogradu, najvredniji deo svoje biblioteke od 10.000 komada knjiga i 4.000 rukopisa i pisama poklonio je ovoj ustanovi. Ove knjige su pored žiga bivšeg vlasnika obeležene i žigom koji označava čin poklona.

U kulturnom životu Sente važnu ulogu je odigrala porodica Dudas. Od članova porodice svakako je najpoznatiji Dudás Gyula istoričar, ali je bio zapažen i rad drugih. Porodica je dala Senti uređnika jednog od senčanskih novina, inicijatora osnivanja muzeja, gradonačelnika. Ovakav intenzivni rad se ne može zamisliti bez biblioteke, no sastav ovih nije nam jasan. Postoji pretpostavka, da su imali porodičnu biblioteku. Na važnost, koju su članovi porodice dali knjizi, ukazuje da je Dudás István 1908. godine izdao štampani katalog svojih knjiga, a poznate su nam i knjige sa žigom Dudás A. (verovatno Andor), a isto i žig: "Ex libris Stephanis Dudas de Muhora".

Bibliofila ima u Senti i danas. Znamo o nekoliko

Gradska Muzej Senta
istorisko odeljenje
br. br. 1989

Betürendes

Névczimtár

Dudás István

zentai magán könyvtáráról.

NYOMATOTT
FEKETE HANGSERNYAL ZENTÁN.
1908.

A

ZENTAI ÁLL. S. KÖZS. FÖGIMN

TANÁRI KÖNYVTÁRÁNAK

KATALOGUSA.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
Dr. TELEKI ISTVÁN
FÖGIMN. TANÁR.

ZENTA
MOLNAR SZ. ÁLM. KÖNYVNYOMDÁJA
1912.

ni biblioteka sa više od hiljadu knjiga. Mnogi od ovih imaju knjige prema strogo odredjenim pravcima, prema struci ili diletantskom interesovanju vlasnika, a drugi skupljaju lepe knjige. Neki obeležavaju svoje knjige Ex libris žigovima ili vinjetama (13).

Narodna biblioteka "Napredak"

Današnja javna biblioteka Sente je osnovana 1947. godine. Prikupljanje članstva je započeto još oktobra 1946. godine, (medjuvremeno Povereništvo za prosvetu APV 2. novembra 1946. godine je izdao uputstvo za osnivanje biblioteke, muzeja i archive), a osnivačka skupština je sazvana za 16. februar 1947. godine.

Biblioteka je započela rad kao društvo, a imala je ime: Gradska čitaonica i knjižnica. Prvi rukovodioc biblioteke je bio Ollai Antal.

Molbu, koja je podneta Unutrašnjem odseku Gradskog izvršnog veća radi odobrenja rada u ime Osnivačke skupštine potpisali su:

Ollai Antal, Sinkovics János, Patócs Vilmos, Repecki Mihály, Vartus Etelka, Gyorgyevics Franciska, Meznics Erzsébet, Gyetvai Irén, Gilić Flóra, Dušan Krivokapić.

Dozvola za rad izdata je dana 27. avgusta 1947. godine pod brojem 6292.

Biblioteka je od samog početka svog postojanja primila novčanu pomoć grada, a već od sledeće godine figurira kao stalni stavak u rashodnom delu gradskog budžeta. Na osnovu ovih podataka nije se moglo ustanoviti, kada je biblioteka posatala samostalna ustanova, a ni to ne znamo pouzdano, kada je primila kasniji naziv: Narodna biblioteka "Napredak".

Uprava bivšeg društva, tj. Gradske čitaonice i knjižnice praktično nije nikada prestala sa radom, samo se menjala struktura, način izbora odn. postavljenja, i sa o vima i sastav. Prema tome, kada je zakonom bilo obavezno uvodjenje društvenog upravljanja, biblioteka je već imala svoj Savet sa dugogodišnjom praksom i iskustvom.

Predsednici Saveta bili su Szeli István, Töke István, Djurović Svetozar

U okviru reorganizacije mreže kulturnih ustanova sa 1. januarom 1963. godine biblioteka je fuzionirala sa Radničkim univerzitetom "Molnár Péter" u Senti i radila je pod nazivom Radnička biblioteka kao jedno odeljenje unutar Centra za opšte obrazovanje. Tokom petnaestomesečnog rada u Radničkom univerzitetu su položeni temelji naučnog odeljenja. Biblioteka je nanovo izdvojena u samostalnu ustanovu sa 1. aprilom 1964. godine (14).

Biblioteka je tokom svog postojanja koristila sledeće prostorije: na spratu rimokatoličke parohije, u bankarskoj zgradi pored hotela "Panonija" i današnje prostorije u ulici Narodne Revolucije br. 8. Ove su prostorije premalene i neodgovarajuće za današnje prilike, zbog toga se postavlja potreba izgradnje nove bibliotečke zgrade.

Knjižni fond početkom rada sastavljen je od ostataka bibliotečkih fondova raznih društvenih biblioteka. Prilikom prvog popisa (inventarisanje) 1950. godine knjige su uvedene u propisane formulare, koje su ukoričene i čije vodjenje se nastavlja sve do danas. Biblioteka danas ima, zajedno sa knjigama Radničkog univerziteta u naučnom odeljenju 29.000 tomova, od kojih 9.000 tomova stručnih i naučnih, 1.000 uvezanih kompleta novina i časopisa, a ostali deo je popularna nauka i beletristika. Prema jezicima biblioteke raspolaže uz neznatan broj knjiga na stranim jezicima, po 50% na srpskohrvatskom i na madjarskom jeziku. Biblioteka nema naročito retkih ni starih knjiga. Svakako je najinteresantnija knjiga ove Ustanove taj primerak Limunacije na selu, koju je dedicao Srpskoj čitaonici sam Stevan Sremac (15). Knjiga iz osamnaestog i devetnaestog veka do 1867. godine biblioteka ima 65 (16). Ove su većinom na srpskom jeziku iz fonda knjiga bivše Srpske čitaonice.

Biblioteka je od samog početka postojanja otvorena šest dana u nedelji. Promet koju je obavila uglavnom je zavisio od intenziteta nabavke novih izdanja, tj. od materijalnih mogućnosti. Kao maksimum prometa zabeležena je 1959. godine, kada je izvršena 54.000 zamena knjiga.

Početkom postojanja članovi su plaćali članarinu u biblioteci, ali za pozajmljene knjige nije se plaćalo ništa. Obezbeđenjem redovnih dotacija odnosno budžetiranja sa strane grada prešlo se na sistem apsolutne besplatnosti bibliotečkih usluga. Dok je avgusta 1961. godine uvedeno plaćanje za pozajmljene knjige. Ova okolnost je uticao da se promet naglo opao; iako se promet povećava, ni do danas nije mogao dostići raniji nivo, zbog toga je ponovo ukinuto naplaćivanje za bibliotečke usluge.

Osoblje biblioteke sačinjavaju upravnik sa potrebnom višom ili visokom školskom spremom, tri knjižničara sa srednjom stručnom spremom, knjigovezac i pomoćni radnik.

Narodna biblioteka "Napredak" je nakon izlaska Zakona o bibliotekama NRS, sa strane Narodnog odbora op-

štine u Senti, dana 18. februara 1961. godine (17) određena za matičnu biblioteku opštine. Rad na poslovima matične službe počela je 1962. godine. Tokom ove godine pregledane su sve biblioteke kulturnih društava, preduzeća, ustanova i organizacija i ustanovljeno je sledeće:

Osim knjižnog fonda Narodne biblioteke, sve ostale biblioteke imaju knjižni fond od oko 22.000 knjiga; na obnovu knjižnog fonda, osim u školama, vrlo malo se troši, i srazmerno tome, biblioteke se malo i koriste; osim toga razlog slabog korišćenja je i to, da se bibliotečki časovineredovno održavaju a u nekim slučajevima nemaju ni zaduženog knjižničara; inventarska knjiga se ne vodi redovno ili ni uopšte nema.

Matična služba biblioteke je davala predloge za otklanjanje ovih nedostataka.

U 1963. godini rad matične službe je prekinut zbog privremenog smanjenja osoblja biblioteke.

Rešenjem o osnivanju 1. aprila 1964. godine Narodna biblioteka "Napredak" u Senti je ponovo proglašena za matičnu biblioteku opštine. U planovima je predvidjeno lice koje će moći celo svoje vreme posvetiti ovoj službi, od čega očekujemo oživljenje bibliotečkog života na salaskim centrima i da će knjiga dobiti ono mesto u životu radnih kolektiva koju zaslužuje.

Biblioteka je i dadasa sa pokretnim knjižnim fondovima pomagala biblioteke u Tornjošu i Keviju, imala stalnu ispostavu u Domu Zemljoradničke zadruge i povremene u letovalištu opštine na Rudniku.

Posebne delatnosti Narodne biblioteke

Imajući u vidu da je potrebno stalno povećati krug čitalaca i orijentisati interesovanje već postojećih čitalaca, biblioteka je primenila razne vrste propagandne knjige. Ove delatnosti su uglavnom odvijale oko akcije Mesec dana knjige, koja se organizuje u našem gradu od 1957. godine svakog oktobra-novembra.

Svake godine najveća atrakcija ove akcije je bila velika izložba knjiga, koju je biblioteka organizirala u saradnji sa drugim kulturnim ustanovama u velikoj izložbenoj sali Doma kulture. Izložbe su imale i prodajni deo. U svakom slučaju su imale dobar moralni i materijalni efekat.

Za vreme akcije priredjene su stručne izložbe knjiga po raznim izložima u gradu. A izvan akcije, biblioteka je učestvovala na izložbama drugog karaktera sa odabranim fondom knjiga prema karakteru izložbe (prvi maj, dva desetogodišnjica Narodne Revolucije, poljoprivreda, umetnost i sl.).

Ranijih godina su redovno održani prikazi knjiga, a poslednjih povremeno književni večeri, knjižne tombole, nagradne igre i sl.

Biblioteka je organizovala ili učestvovala u proslavama godišnjica velikih ličnosti kulturne istorije opštine.

Na stogodišnjici rođenja Stevana Sremca 1955. godine proslava je organizovana u saradnji sa gimnazijom, za koju biblioteka je izradila izložbu dela slavljenika.

Desetogodišnjica smrti naprednog pesnika Thurzó Lajos-a 1960. godine proslavljena je svečanom sednicom, jednom manjom edicijom i osnivanjem Thurzó-ove nagrade.

Thurzó-ova nagrada je srebrna medalja prečnika 5 centimetra, na čijoj jednoj strani je simbolični crtež napredne poezije, a na drugoj grb Sente. Nagrada se izdaje na osnovu pravilnika, kojeg je odobrio Savet za kulturu opštine (18).

Povremeno se raspišu konkursi za književne radove na mađarskom jeziku (za pionire) i za prevod Thurzó-ove pesama na srpskohrvatski jezik (za odrasle). Prilikom jednog konkursa mogu se izdati tri medalje. Do sada je bilo raspisano četiri konkursa, prilikom kojih biblioteka je saradjivala sa redakcijama listova Jó Pajtás, odnosno Rukovet, što je uticalo na širi publicitet i na dobar odziv.

Iste, 1960. godine je sa izdavanjem jedne male brošure i sa predavanjem proslavljena šestdesetogodišnjica smrti Jovana Djordjevića, ko se radio u Senti, a u prvom redu sa osnivanjem Srpskog Narodnog pozorišta zapisao svoje ime u kulturnu istoriju srpskog naroda.

Godišnjica rođenja Majtényi Mihály-a je obeležena sa brošurom u kojoj je objavljena manja studija o senčanskim godinama slavljenika. Stogodišnjica rođenja isto ričara Dudás Gyule je bio povod da se izradi i objavi u saradnji sa muzejom i istorijskim arhivom bibliografija njegovih radova. Povodom dvestodvadesetogodišnjici rođenja objavljene su tri pisama Jovana Muškatirovića u fototipskom izdanju.

Sve ove akcije su na inicijativu biblioteka obeležene i prigodnim poštanskim žigovima (19).

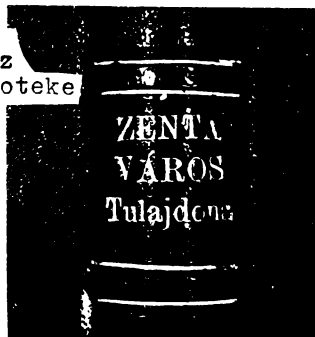
Kao što se već i iz gornjih može zaključiti, u biblioteci se odvijala jedna skromna izdavačka delatnost (20). Ova inicijativa je izvršila osetan utisak na druge radne organizacije u prvom redu kulturne Ustanove, koje se po primeru biblioteke vršili objavljivanje radova.

Pored gore navedenih, iz kojih se formirala serija t.z. Senčanskih svezaka, biblioteka je izdavala kataloge svojih knjiga. Katalogi su geštetnerom umnožavani i povezani u štampane korice i tako i pored primitivne izrade estetski dobro delovale i sa strane čitalaca ocenjeni kao vrlo korisni.

Žig Srpske čitaonice

Ornamentisani povez
iz opštinske biblioteke
1903

Žig biblioteke Dudás Istvana

N A P O M E N E

- (1) A Zentai Caso-Egylet alapszabályai. Nyomda: Bittermann Károly, Szabadka. A/6, 39.
- (2) Izdato u Somboru 1896. godine (t.z. "Millenaris Mono gráfia") u dva toma, urednik Dudás Gyula. Citirani podaci iz II knjige, str. 541.
- (3) Bács-Bodrog vármegye. Urednik Borovszky. Bp., b.g. (1910?). Citirani podatak iz II knjige, str.288-289.
- (4) Egy ébredő magyar parasztváros, HID 1945. god. IX . str. 23.
- (5) Već iste godine kada je postavljen za profesora senčanske gimnazije, pristupio je izradi kataloga, koji je štampan u godišnjem izveštaju za 1911/12. školsku godinu.
- (6) Prema podacima godišnjeg izveštaja profesorska biblioteka je imala 6562 svezaka, a djačka 2222.
- (7) Prema podacima Godišnjeg izveštaja za 1939/40. školsku godinu profesorska biblioteka je imala 10.520 svezaka, učenička 2.678, a učbenička 195.
- (8) A Zenta város összes közs. tanintézetek évi értesítője az 1878/79. tanév végén. 1879. - 120. és 126. oldal.
- (9) Broj odluke 1317.
- (10) Muzejski deo zbirke je bio razvijeniji, a i mogući rukovodioc ustanove, Dudás Andor, bio više naklonjen muzejskom radu, zbog toga o tom pokušaju bliže podatke uvrstili smo u poglavlje: Istorijat muzeja.
- (11) Novi Sad, 1. oktobra 1925. godine
- (12) 24. februara 1929. godine. - Preseljenjem Radničkog doma u Beogradsku ul. 42. 1937. godine, Radnička biblioteka je proširena sa čitaonicom ("Sloboda"). Podatak iz: Zbornik Vojvodine 1941. Novi Sad, 1967. (Dobos János: Antifašistički pokret otpora u Senti 1941 godine) str. 224. U istoj studiji pomenuta je i čitaonica "Budućnost".
- (13) Prvi pokušaj popisa ex librissa Senčana se nalazi u brošuri Senčanske teme u raznim granama kolekcionarstva (Senčanske sveske br. 7.), a dopune se povremeno objavljuju u Biltenu kulturnog života Sente. Dosad raspoložemo sa podacima o 27 ex librissa.

- (14) Na osnovu rešenja Opštinske Skupštine 5-I-022. od 30. marta 1964.
- (15) Faksimil dedikacije objavljen u: Adalék Zenta könyvtáréletének történetéhez (Zentai füzetek 3.); dr. Szeli István: Zenta irói (Gradja za Monografiju Sente broj 1.); dr. Szeli István:- dr. Božidar Kovaček: Pisci Sente (Gradja za Monografiju Sente, br. 9.)
- (16) Narodna biblioteka - Népkönyvtár; Senta. Katalog knjiga. Könyvjegyzék. Opšti deo II. Stare knjige. 1962. A/5, (16).
- (17) Broj rešenja 05-975/1.
- (18) Prvobitni tekst pravilnika je objavljen 1960. godine u novembarskom broju HID-a, a prerađeni tekst u Biltenu kulturnog života Sente II/4, sa dopunama broj - 5-I-63/3-1964.

Crtež za medalju Thurzó-ove nagrade izradio je akademski slikar Benes József, a gravuru je vršio Demeter Stevan. Crtež medalje je objavljen u belešci br. (14) citiranim brošurama Gradje za Monografiju Sente.

- (19) Prvi pokušaj popisa senčanskih prigodnih žigova se nalazi u brošuri Senčanske teme u raznim granama kolekcionarstva, a dopune se objavljuju u Biltenu kulturnog života Sente.
- (20) Vidi bibliografije senčanske izdavačke delatnosti. Prvo izdanje bibliografije knjiga, brošura i periodike je objavljen u Biltenu kulturnog života Sente I/4 - 1961. godine, a bibliografija razglednica 1964. godine u zasebnoj brošuri. Drugo izdanje oba dela 1965. godine (Senčanske sveske br. 13/a), a dopune se objavljuju u Biltenu kulturnog života Sente. Bibliografija razglednica je verovatno jedina na oba jezična područja.

--) Dopuna.

Jedan podatak iz 1927. godine ukazuje na to da je biblioteka i muzej "vrednoćom gr. gl. inženjera" uređen i otvoren gradjanima. (Uporedi sa str. 43)

Više traga o tome nemamo, a razlog toga trebamo tražiti verovatno u tome da je odbijena molba Mirka Novoselela za nagradu, ko je nedeljom pre podne izdavao knjige.

KATONA PÁL

ISTORIJAT MUZEJA

Prvi podaci o postojanju muzejske zbirke u Senti potiču od DUDÁS Gyule. Na strani 5. njegovog rukopisa: ISTORIJJAT GRADA SENTE (ZENTA VÁROS TORTÉNETE) u obliku fusnote nalazi se podatak, da je još pre 1848. godine postojala muzejska zbirka u zgradi Gradske kuće (1).

Drugi podatak potiče iz 1927. godine. Gradonačelnik u svome izveštaju skupštini iznosi: "Sada je trudom i vrednošćom našeg gr. gl. inženjera gr. knjižnica i gr. muzej uređen i imenovani gr. knjižničar vodiće u redu gr. knjižnicu a nedeljom od 10-11^h prepodne izdavaće knjige na čitanje onim gradjanima, koji žele i vole čitati".

Ovde se ne govori posebno o tome da se u navedenom vremenu može razgledati i muzejska zbirka, ali podatak iz 1935. godine upućuje na to (2).

Kasniji podatak je iz 1935. godine. U jednom članku SZENTAI FRIŠŠ ŪJSÁG objavljen je pod naslovom: ARHEOLOŠKI I ETNOGRAFSKI MUZEJ I BIBLIOTEKA GRADA SENTE (SZENTA VÁROS RÉGÉSZETI ÉS ETNOGRÁFIAI MŪZEUMA ÉS KOZKONYVTÁRA) gde se spominje, da od 1902. postoji u Senti muzejska zbirka, koja je smeštena u zgradi Gradske kuće u jednom ormanu, koji je ukrašen grbom grada Sente. U ovom ormanu se nalazi zbirka, koja se sastoji iz arheoloških nalaza, paleontoloških primeraka, starih mapa, bakrotisa i numizmatičkih primeraka. U istom članku nalazimo i podatak o tome, da su dr. KNEŽEVIĆ Milivoje, JABLAN Vido i SIMON Mihály vodili razgovore sa DUDÁS Andor-om za prevaranje te zbirke u MUZEJ (3).

Ovu inicijativu prihvata Gradsko veće Senta i 1937. godine donosi odluku: "da se u idućem godišnjem budžetu za 1938/39. godinu osigura svota od 20.000 (dvade-

- 1, 7 után a Tisza medréből is van sok
 kövök, melyek közül már felszámolták.
 1848 előtt egész környékén volt a váro-
 ságról, melyben pedig a gimnázium
 mellett is volt pészter és ösele-
 pészter, és mindkét stb. maradványaiból.
 1905 nyarán a szentai helységen is u. n.
 sárga maradványok mellett láttam a helységre
 "ösele" néven fejt, más 600 ló, mely áron a bécsi
 császári múzeumába került. Erdélyben is, plé-
 hán is egy ösele fogat ajándékozott a megyei
 kövök múzeumának. A szentai paleontológiai
 leltárban Duda Ádám is említette kövökben.
 (A Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei múzeum-
 igazgatójának levele 1903. évi)
1. 7 után a Tisza medréből is van sok
 kövök, melyek közül már felszámolták.
 1848 előtt egész környékén volt a váro-
 ságról, melyben pedig a gimnázium
 mellett is volt pészter és ösele-
 pészter, és mindkét stb. maradványaiból.
 1905 nyarán a szentai helységen is u. n.
 sárga maradványok mellett láttam a helységre
 "ösele" néven fejt, más 600 ló, mely áron a bécsi
 császári múzeumába került. Erdélyben is, plé-
 hán is egy ösele fogat ajándékozott a megyei
 kövök múzeumának. A szentai paleontológiai
 leltárban Duda Ádám is említette kövökben.
 (A Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei múzeum-
 igazgatójának levele 1903. évi)

sethiljada) dinara za prethodne radove ustrojenja gradske knjižnice i muzeja..." (4). U kasnijim zapisnicima Gradskog veća Sente nisam našao podatke u vezi ovog pitanja. I pored toga što Gradsko veće Sente nije preduzimalo dalje mere za osnivanje biblioteke i muzeja, grupa kulturnih radnika na čelu sa DUDÁS Andorom, savetnikom, radi na prikupljanju muzejskog materijala. U jednom članku SZENTAI FRISS ÚJSÁG iz 1938. godine nalazimo podatak o tome, da je formirano rukovodstvo gradskog muzeja. Ovo rukovodstvo poziva građane grada Sente da im preda na čuvanje, uz za državanje prava vlasništva, "starine", etnološke predmete i knjige. Istovremeno putem novine rukovodstvo muzeja zahvaljuje se na prijemu 15 muzejskih predmeta. Među ovima se nalazi i rukopis DUDÁS Gyule: Zenta város története (Istorijat grada Sente), koji je poklonila supruga DUDÁS Gyule, FICHTL Irma iz Segedina (5).

Ovi predmeti se čuvaju dalje u posebnoj sobi Gradske kuće u Senti.

Za vreme okupacije Sente u vremenu od 1941-1944. godine FÁBRI Jenő, sveštenik, pokreće pitanje formiranja muzeja pod rukovodstvom DUDÁS Andor-a, koji se već dugi niz godina zalagao da se prikupi što više muzejskog materijala. Po tom predmetu nije ništa uradjeno. Naprotiv, veliki broj predmeta preneseni su NACIONALNI MUZEJ MADJARSKE u Budimpeštu (6).

Muzej u Senti formiran je raspisom GLAVNOG IZVRŠNOG ODBORA APV, Odeljenja za prosvetu, broj 16800. od 2. novembra 1946. godine. U ovom raspisu se nalaže, da u vezi sa nastojanjima da se objedini kulturno-prosvetni rad i obezbedi delokrug poslovanja muzeja, zaštite spomenika kulture i prirodnih retkosti, arhiva i biblioteka, organizuju privremeno te ustanove u Vojvodini i to:

- "1. Sa delokrugom rada za celu Vojvodinu formiraju se u Novom Sađu kao samostalne ustanove:
  - MUZEJ MATICE SRPSKE, kao središnji vojvođjanski muzej,
  - SAVET ZA STARANJE O ISTORIJSKIM I KULTURNIM SPOMENICIMA I PRIRODNIM RETKOSTIMA, kao zavod za zaštitu terenskih spomenika i prirodnih retkosti,

- BIBLIOTEKA MATICE SRPSKE i BIBLIOTEKA KOMISIJE ZA PRIKUPLJANJE KNJIGA, kao glavne stručne i naučne biblioteke Vojvodine i
  - VOJVODJANSKA ARHIVA kao središna istorijska arhiva u Pokrajini. Ove ustanove skupljaće svoj stručni materijal po celoj Vojvodini, poslužiće kao uzor pri unutrašnjem uređenju svih drugih sličnih ustanova u pogledu podele materijala, organizacije rada, inventara, kartoteke i sl. Po ovim pitanjima mogu se zainteresovani obratiti za uputstvo centralnim ustanovama neposredno.
2. Sa delokrugom za jedan grad i više okolnih srezova formiraće se u svakom gradu gradski muzej, istodobno i povereništvo za terenske spomenike i prirodne retkosti, arhiva i biblioteka, koje će isto tako imati službeno ime i jedinstvenu upravu. Ove ustanove bi će po mogućnosti smeštene u jednoj zgradi. Po potrebi i veličini posla mogu one imati izdvojenu administraciju i stručno poslovanje, ali će sačinjavati u svakom gradu kulturno-naučni zavod."

Istim raspisom je formirana i združena ustanova u Senti sa područjem i teritorijom delatnosti srez: SENTA I STARI BEČEJ (sada BEČEJ).

U tom raspisu regulisan je i međusobni odnos ustanova u jedinstvenom zavodu i ostala pitanja u vezi rada. Radi specifičnosti tog materijala citiraću taj deo pomenutog raspisa:

"Svaki gradski muzej, arhiva i biblioteka imaće po jednog kustosa za muzej, arhivara za arhiv i bibliotekara za biblioteku, i toliki broj svojih saradnika, koliko obim i priroda poslovanja iziskuju. Kustos ili arhivar ili bibliotekar bi će ujedno i upravnik ujedinjenih gradskih kulturno naučnih ustanova u jedinstven zavod. Oni će se svi sa svojim saradnicima sastajati najmanje jedanput mesečno, na zajedničkim sednicama na kojima će se voditi zapisnik i uskladiti celokupno delovanje ovih ustanova. Oni će slati ovom Odeljenju mesečno, a najkasnije do 10-og idućeg meseca, zajednički izveštaj u kome će biti stalne rubrike za muzej, arhivu i biblioteku, posebno izraženo: broj posetilaca i njihovo interesovanje, stanje i prnova inventara, broj stručnih radnika, njihov rad u ustanovi, njihov rad na terenu, potreba u ličnim i materijalnim rashodima. Takodjer ove ustanove će januara dostaviti ovom Odeljenju obiman zajednički izveštaj o svome radu.

Stručno osoblje ovih ustanova može biti stalno, honorarno ili dobrovoljno. Ono treba potražiti među profesorima i učiteljima, zatim među umetnicima, arhitektama, agronomima i šumarima. Ukoliko saradnja profesora ili učitelja bude dobrovoljna, imaju se računati u prekovremeni vanškolski rad. Inače broj i ime stručnih saradnika muzeja, arhiva i biblioteka, sa bližim podacima o njima i njihovom radu treba neizostavno dostaviti ovom Odeljenju do kraja godine. Sve ove ustanove moraju prednjačiti u redu i čistoći, zašto će imati potreban broj služitelja. Radove na reorganizaciji uprave i podela rada, treba izvršiti takodjer do kraja ove godine i osobito do tog vremena proširiti krug saradnika među profesorima, učiteljima i drugima, jer bez toga ne može pravilno funkcionisati rad i život tih ustanova." ...

"Gradske kulturno naučne ustanove: muzeji, arhivi i biblioteke treba da su otvorene i pristupačne stalno svima interesentima. Potrebno je, da su aktivne žive ustanove, koje će masovno prikupljati oko sebe svo građanstvo i vaspitno uticati na njih, kao što je slučaj sa muzejima i bibliotekama ili će poslužiti za istorijsko-naučan rad, kao što je slučaj sa arhivama. U pogledu radnog vremena dostaviće ovo Odeljenje jedinstvene propise za sve ustanove."

SHODNO PREDNJEM RASPISU ORGANIZOVAN JE I RAD ZDRUŽENE USTANOVE U SENTI. U daljem izlaganju ograničiću se samo na rad muzeja.

Za poverenika muzeja postavljen je KRAGUJEVIĆ Lazar, nastavnik gimnazije u Senti. Dokumentat o njegovom postavljenju nisam mogao pronaći. On isprva radi tamo pored redovnih časova u gimnaziji, kasnije tokom 1947. godine, a posebno marta 1948. godine oslobođen je 14 nedeljnih časova s tim da za to vreme radi u muzeju (7). On se stručno osposobljava za svoj rad u muzeju. U vremenu od 28. avgusta do 20. septembra 1947. godine bio je na praktičnom volonterskom radu u beogradskim muzejima, a kasnije prisustvuje na raznim seminarima, koji su vezani sa terenskim radovima širom Vojvodine. Za vreme njegovog odsustva zamenjuje ga na dužnosti poverenika muzeja GAÁL János, nastavnik gimnazije u Senti (8).

U tom vremenu se organizuje služba poverenika muzeja i pristupa se sabiranju-sakupljanju muzejskih predmeta. Marta 1947. godine Gradski narodni odbor Sente donosi

odluku, da se za Gradski muzej izdaju sve umetničke, isto-rijske, etnografske vrednosti koje se nalaze kod Uprave narodnih dobara u Senti (9). Iz mesečnih izveštaja i godišnjih izveštaja Gradskog muzeja u Senti može se utvrditi uspeh muzeja na prikupljanju muzejskih predmeta i daje se rekonstruisati početno stanje broja predmeta stručnog inventara Gradskog muzeja u Senti. Stanje je sledeće (10):

1. Tokom 1947. godine prikupljeno-nabavljeno je iz oblasti

- paleontologije	4	predmeta
- arheologije	42	"
- etnografije	62	"
- istorije	17	"
- biologije	49	"
- numizmatike:		
-metalni novac	420	komada
-papirni novac	82	"

2. Od Uprave narodnih dobara u Senti primljeno je

- slika	85	komada
- porcelana	122	"
- vaza	18	"
- bokala	6	"
- ukrasne figure	3	"
- ostalih ukrasnih predmeta	24	"
- minijaturnih slika	8	"

3. Iz DUDAŠEVE muzejske zbirke ostalo je predmeta, iz oblasti

- paleontologije	35	komada
- arheologije	56	"
- istorije	38	"

Gradski muzej u Senti isprva koristi za svoje potrebe dve sobe u okviru združene ustanove, koja je smeštena u zgradi Maršala Tita br. 5. Tu je smešten prikupljeni materijal. Glavni izvršni odbor APV, Odeljenje za prosvetu, sve više forsira organizovanje izložbi i prikaz prikupljenog muzejskog materijala publici. U tom cilju pripremljena je izložba u raspoloživim prostorijama. Izložba je privremenog karaktera u njoj su izloženi predmeti po oblastima bez naučne obrade, više po principu deponiranja materijala.

Na postojanje takve izložbe ukazuje i podatak, da na prvoj konferenciji poverenika Gradskog muzeja u Sen

ti, održane 12. aprila 1948. godine, peta tačka dnevnog reda posvećena je razgledanju izložbe (11). Jedan kasniji podatak govori o nastojanju da se za izložbe koriste i druge prostorije u Senti. U velikoj sali gimnazije u Senti u vremenu od 1. do 15. avgusta 1948. godine priredjena je izložba arheoloških, etnoloških, istorijskih predmeta sa 328 eksponata. Na toj izložbi bilo je 846 posetilaca. (12).

16. aprila 1948. godine postavlja se prvi stalni službenik muzeja. Za upravnika Gradskog muzeja u Senti postavlja se PRERADOV Dobrivoj, pomoćni administrativni manipulant, protokolist glavne arhive Gradskog narodnog odbora u Senti u zvanju pomoćnog administrativnog manipulanta.

Okolnost, da prostorije Gradskog muzeja u zgradi združene ustanove nisu bile dovoljne ni za smeštaj pri kupljenog muzejskog materijala a kamo li za izložbene prostorije, uz to ove prostorije nisu bile ni pristupačne publici, pokrenuta je akcija za dodelu novih prikladnijih prostorija za potrebe muzeja.

Jula meseca 1948. godine Gradski narodni odbor Sente dodeljuje Gradskom muzeju prostorije Udruženja pensionera i stanbene prostorije supr. VARGA Lajoša i ud. PAS TOR Josipa u Staljinovoj (sada ulici Narodne revolucije) ulici broj 2. (13). Nastala je peripetija oko useljenja u dodeljene prostorije a sem toga utvrđeno je, da ove prostorije nisu najpogodnije za smeštaj muzeja, te Gradski narodni odbor meseca oktobra 1948. godine dodeljuje nove prostorije u ulici Vuka Karadžića broj 1. (14). Posle adaptacije prostorija, oprema i stručni inventar muzeja preseljena je u nove prostorije prvih dana januara 1949. godine (15).

Sada se vrše užurbane pripreme za otvaranje muzeja. Rok otvaranja za mesec mart 1949. godine odložen je iz razloga, što stanarka DJURAŠINOV Bojana, do tog roka nije iseljena. Kada je to učinjeno dana 26. marta 1949. godine, radovi se privode kraju. Dr. ŠULMAN Mirko, kustos Gradskog muzeja iz Subotice dolazi svake nedelje u Sentu

radi pružanja stručne pomoći u pripremi i aranžiranju izložbenog materijala (16).

Na kraju zatraženo je odobrenje za otvaranje izložbe u novim prostorijama muzeja. Glavni izvršni odbor NS APV, Povereništvo za prosvetu 17. maja 1949. godine upućuje VUKOTIĆ Jelenu, referenta za muzeja, "da izvidi kakve mogućnosti postoje za otvaranje muzeja i kakve su smetnje za dalji rad". Ona je na osnovu situacije zatražila je stručnu pomoć iz centra i 27. maja 1949. godine upućena je u Sentu SLAVNIĆ Marija, kustos arheologije iz Novog Sada, "da pruži pomoć radi što skorijeg otvaranja muzeja". (17). Ona uz pomoć osoblja muzeja osposobila je izložbu za otvaranje. U šest soba izložena je 243 eksponata i to:

- u 4 vitrine	44 arheoloških predmeta
- u 2 "	25 istorijskih predmeta
- u 3 "	120 etnoloških predmeta
- na postolja	20 fosila i 34 ptice

SVEČANO OTVARANJE MUZEJA OBAVLJENO JE dana 12. ju na 1949. godine (18).

Ovaj period karakteriše nestručno prikupljanje muzejskog materijala, prikupljanje muzejskih predmeta bez osnovnih podataka, organizovanje mreže dobrovoljnih terenskih poverenika sa teritorije sreza Senta i Bečeja, većinom iz redova prosvetnih radnika i nastojanje muzejskog osoblja da zadovolji svima zahtevima izveštajne službe.

Dalji razvoj muzeja dajem prikazom podataka o životu i radu muzeja u obliku letopisa.

1949-1950

Nastavlja se rad na: prikupljanju muzejskih predmeta (590 predmeta) organizovanju posete muzejskih izložbi (6.238 posetilaca) organizovanju predavanja i tumačenja u muzeju i van njega (323 predavanja i tumačenja) i organizovanju terenskih poverenika (25 poverenika)

1951

- U toku godine izvršeni su sledeći radovi na adaptaciji zgrade: ulazni deo osposobljen je za izložbenu

prostoriju, dozidana je prostorija 2x3 m za blagajnu, adaptiran je podrum: jedna prostorija osposobljena je za magacin a jedna udešena za radionicu.

- Vršeni su arheološki terenski radovi: od 25. jula do 31. jula u ciglani "PIONIR" u Molu i od 1. avgusta do 3. avgusta u ciglani "PETEFI" u Adi.

- Shodno odluci Komisije Muzejskog saveta pri GIONSAPV-e Novi Sad od 10. marta 1951. godine izvršena je primo-predaja muzejskog materijala sakupljenog na području sreza Bečej. Iz upropašćenog materijala odabrano je malo predmeta (19).

1952

- 12. septembra otvorena je preuređena muzejska izložba u zgradi muzeja. Adaptirana je još jedna prostorija u izložbenu svrhu, izložbene prostorije su osposobljene za modernije izlaganje, stalna postavka obogaćena je obradom tematike: obrada paprike, grnčarstvo naše okoline i ribolov na Tisi.

- Formirana je SLIKARSKA KOLONIJA. U radu učestvovao je šest učesnika i to: KONJOVIĆ Milan, BOSAN GYORGY, NIKOLAJEVIĆ Milivoj, MAKSIMOVIC Stevan, SAFRANY Imre i ACS József.

Izložba prve godine rada SLIKARSKE KOLONIJE u Senti otvorena je isto 12. septembra u zgradi Kej Borisa Kidriča broj 2. (6 izlagača, 58 radova)

- Narodni odbor gradske opštine Senta, Savet za komunalne poslove, svojim rešenjem broj 8933. od 26. avgusta 1952. godine dodelio je depo-magacin muzeju u ulici Vu ka Karadžića broj 2. sa motivacijom: "da Gradski muzej u opšte nema magacin-depo, te nije u mogućnosti da smesti svoje muzejske predmete, koje zbog toga propadaju".

- Formiran je MUZEJSKI SAVET od 12 članova. Članovi prvog muzejskog saveta su: KRAGUJEVIĆ Lazar, SVARC István, SZKALA Lenárd. GAÁL János, FÁBRI Jenő, IVÁN Gyula, FLANDJA Teodora, SINKOVITS Péter, ACS József, KIRJAKOVIC Branislav, BARICSEK György i NOTHOF Károly. Članovi Save-ta su istovremeno i najaktivniji saradnici muzeja.

1953

- U letnjim mesecima organizovana je druga godina rada SLIKARSKE KOLONIJE u Senti sa 12 učesnika. Dana 13. i 18. jula održani su prikazi rada uz učešće prisutnih slikara. Prikaz je kombinovan sa prigodnim kulturno-zabavnim programom, na kojem su nastupili: TRUMIĆ Jelena iz Pančeva, VUJIĆ Vera i Darinka iz Sente. Organizovano je dva izleta sa slikarima i to: 13. jula u Nadrljani i 16. jula u Čoku.

- Od 4. do 18. oktobra u prostorijama muzeja održana je izložba druge godine rada SLIKARSKE KOLONIJE u Senti. (15 izložbenih dana, 11 izlagača, 52 rada).

- 14. oktobra vitrine i izložbeni materijal stalne postavke Gradskog muzeja u Senti, dopunjen sa materijalom sa teritorije BEČEJ, prenešen je za Bečej. Tamo je smešten u depo.

- Od 25. oktobra do 11. novembra u zgradi muzeja u Senti priredjena je izložba reprodukcija slika "IZBORI SVETSKOG SLIKARSTVA". Izložba je pripremljena i aranžirana uz stručnu saradnju: ÁCS József-a i GUELMINÓ Valerije slikara iz Sente.

- Od 25. oktobra do 11. novembra u izložbenim prostorijama u Bečeju otvorena je izložba druge godine rada SLIKARSKE KOLONIJE Sente. Na otvaranju izložbe prisustvovali su svi izlagači, učesnici rada kolonije u Senti.

- 13. novembra slike izložbe druge godine rada SLIKARSKE KOLONIJE Sente preneti su na izlaganje u SOMBOR. Izložba u Somboru organizovana je u saradnji sa tadašnjim Gradskim muzejem u vremenu od 15. novembra 1953.g. do 1. februara 1954. godine.

- Od 15. do 29. novembra u izložbenim prostorijama u Bečeju priredjena je izložba reprodukcija "IZBORI SVETSKOG SLIKARSTVA".

- 8. decembra u izložbenim prostorijama u Bečeju otvorena je kompleksna izložba sa paleontološkim, arheološkim i etnografskim eksponatima muzejskog područja.

- Formiran je MUZEJSKI SAVET u Bečeju sa zadatkom da potpomogne rad muzeja na terenu sreza BEČEJ. Savet broji 8 članova. Članovi prvog muzejskog saveta u Bečeju su: TAMÁS MÁRIA, MIHÁLYI József, VÁRKONYI István, DŽIGURSKI Gliša, BERETKA János, dr. KRAJTNER Teodor, VORGIĆ Milan i ČAVIĆ Paja.

Muzejski savet u Bečeju osigurao je izložbene prostorije od četiri sobe i potrebnu sumu novaca za tekuće poslove rada muzeja na tom terenu.

- Na inicijativu muzeja na dan 15. februara formirano je DRUŠTVO PRIJATELJA UMETNOSTI. Društvo broji 32 člana, članovi su slikari amateri i prijatelji umetnosti. Članovi se sastaju dva puta nedeljno u prostorijama Mesnog sindikalnog veća. 26. marta priredjen-organizovan je skupni izlet članova u Beograd. Razgledana je "IZLOŽBA BELGIJSKOG SLIKARSTVA".

1954

- U toku godine izvršena je dalja adaptacija podruma zgrade muzeja u Senti. Izgradjena je mračna komora za fotografa. Nabavljena je oprema i uređaj za fotolaboratorij muzeja.

- 14. marta otvorena je u zgradi muzeja u Senti izložba "SENTA KROZ ISTORIJU". Autor izložbe je KATONA Pál. Tom prilikom štampan je katalog izložbe na madjar-
skom jeziku.

- U mesecu martu u izložbenim prostorijama GALE-
RIJE MATICE SRPSKE u Novom Sadu priredjena je izložba sli-
ka druge godine rada SLIKARSKE KOLONIJE SENTE.

- Od 21. do 30. marta u izložbenoj sali na Tera-
zijama u Beogradu priredjena je izložba slika druge godi-
ne rada SLIKARSKE KOLONIJE SENTE.

- U mesecu maju u BEČEJU formira se INICIJATIVNI
ODBOR za Osnivanje muzeja u Bečeju. Odbor je pribavio peč-
at, počeo je samostalno delovati i raditi na terenu sre-
za Bečej, bez obzira na postojeće zakonske propise i od-
redbe Zakona o muzejima. Takav nastup i stav odbora dovo-
di do prekida dogovora o saradnji i pružanja pomoći. 24.
avgusta sav materijal: oprema i eksponati vraćeni su za
Sentu.

- U letnjim mesecima organizuje se treća godina
rada SLIKARSKE KOLONIJE u Senti sa 10 učesnika. 20. jula
održan je prikaz slika sa 120 učesnika.

- Od 3. do 14. oktobra u zgradi muzeja u Senti
organizovana je izložba treće godine rada SLIKARSKE KOLO-
NIJE SENTE. Na izložbi je odkupljeno 13 radova. (12 izlož-
benih dana, 10 izlagača, 48 radova).

- Od 28. do 30. novembra u KLUBU PROSVETNIH RAD-
NIKA u Senti organizovana je izložba slika UMETNIČKE ZBIR-
KE Gradskog muzeja u Senti. Posle ove izložbe slike su
razmeštene u kancelarijama i društvenim prostorijama Grad-
skog i Sreskog narodnog odbora i društvenih organizacija
u mestu.

- Rukovodjenje radom SLIKARSKE KOLONIJE SENTE
preuzima Savet za prosvetu i kulturu Narodnog odbora sre-
za Senta.

- 22. decembra u zgradi muzeja otvara se izložba
"STALNA POSTAVKA GRADSKOG MUZEJA U SENTI" dopunjena sa pa-
leontološkim i arheološkim materijalom. Diorama ptica do-
punjena je sa 18 komada raznih ptica i životinja. Suvi ak-
varium je dopunjen sa novim primercima riba. Montiran je
insektarium.

1955

- Od 11. septembra do 23. oktobra u prostorijama
muzeja priredjena je tematska izložba "ŽIVOT POTISKIH RI-
BARA". Autor izložbe je KATONA Pál.

- Od 30. oktobra do 13. novembra u prostorijama
muzeja priredjena je izložba četvrte godine rada SLIKAR-
SKE KOLONIJE Sente. (15 izložbenih dana, 6 izlagača, 35 ra-
dova)

- 27. novembra u zgradi muzeja otvorena je izlož-
ba "STALNA POSTAVKA GRADSKOG MUZEJA U SENTI". Kod ove iz-

ložbe posebna pažnja je posvećena prikazu nošnje muzejskog područja krajem XIX veka.

- Na zahtev Narodnog odbora opštine Senta u decembru mesecu posebna stručna komisija u sastavu: NIKOLIĆ Rajko, MILUTINOVIĆ Vera i NAGY Sándor, TRIPOLSKI Geza i HAGYMÁS Károly izvršili su izvidjaj o prilikama u muzeju. Ispitali su stanje očuvanosti zbirki, stepen stručnog rada i obrade materijala i dali su predlog u vezi daljeg razvoja muzeja kao ustanove (20).

1956

- 1. januara menja se naziv ustanove u NARODNI MUZEJ.

- Izlaskom Zakona o društvenom upravljanju u oblasti kulture formiran je Savet Narodnog muzeja. Savet za kulturu Narodnog odbora opštine Senta imenovao je 6 člana Saveta iz redova gradjanstva, dvojicu bira kolektiv Narodnog muzeja, a upravnik muzeja član je saveta po položaju.

Sastav prvog SAVETA NARODNOG MUZEJA kao organa društvenog upravljanja je sledeći: TÓTH Péter, učitelj, predsednik, ANDRUSKÓ Károly, radnik, GAÁL János, nastavnik, KRAGUJEVIĆ Lazar, nastavnik, SZKALA Lénárd, rezbar, LUČIĆ Ilona, nastavnik, LOZOVIĆ-LUDAJIĆ Milena, kustos-arheologije muzeja, PETO István, radnik muzeja i HAGYMÁS Károly, upravnik muzeja, članovi Saveta muzeja.

Savet se konstituisao dana 5. januara.

- Savet Narodnog muzeja donosi STATUT ustanove, koji potvrđuje Narodni odbor opštine Senta pod brojem 9084/1956. od 15. juna 1956. godine.

- Sa 1. aprilom na predlog Saveta muzeja, Savet za kulturu Narodnog odbora opštine Senta donosi rešenje, da se muzej zatvori za pristup publike i da se izložbene prostorije upotrebe za smeštaj stručnog inventara. Sve prostorije muzeja snabdevene su prikladnim inventarom, pretvorene su u depo, gde su smeštene zbirke muzeja. Izvršena je kontrola inventara po zbirka. Posebna pažnja je posvećena prepariranju i konzerviranju muzejskih predmeta.

1957

- Sa 1. januarom Narodni muzej prelazi na finansiranje od strane Narodnog odbora sreza Senta. Muzej postaje ustanova sreskog značaja.

- U toku godine muzej je učestvovao u organizovanju 7 izložbi. Sve izložbe priredjene su u IZLOŽBENOJ SALI "EVŽENA", u centralnoj izložbenoj sali opštine.

Od ovih izložbi muzej je organizovao od svog materijala dve izložbe i to:

- od 24. februara do 28. aprila "ORNITOLOŠKO-PALEONTOLOŠKU IZLOŽBU". Autor izložbe je HAGYMÁS Károly,
- od 21. decembra 1957. do 28. aprila 1958. godine tematsku izložbu "KROZ PRAISTORIJU I ISTORIJU NAŠE OKOLINE". Autor izložbe je LOZOVIĆ-LUDAJIĆ Milena.
- U toku godine posebna pažnja je posvećena stručnoj obradi: inventarisanju i istavljanju stručnih kartona muzejskih predmeta i radu na daljem prepariranju i konzerviranju istih.

1958.

- U toku godine muzej je učestvovao u organizovanju 6 izložbi u IZLOŽBENOJ SALI "EVŽENA".

Od toga muzej je organizovao jednu samostalnu izložbu od svog materijala i to:

- od 14. septembra do 8 oktobra tematsku izložbu "ETNOLOGIJA NAŠEG KRAJA". Autor izložbe je UJHÁZI Erzsébet.

- Istekom mandata članova Saveta muzeja izabranih 1956. godine formiran je novi Savet od 9 članova. Od toga TÓTH Péter, ANDRUSKÓ Károly, GAÁL János, SVARC István, LUČIĆ Ilona i SUGÁR László, imenovani su od strane Narodnog odbora opštine Senta, LUDAJIĆ MILENA i UJHÁZI Erzsébet delegirani su od strane kolektiva i HAGYMÁS Károly upravnik muzeja po položaju.

1959

- U toku godine muzej, kao ustanova sreskog značaja, od svog materijala je priredio 7 samostalnih izložbi i to: 4 izložbe u Senti, 2 izložbe u Adi i 1 izložbu u Kanjiži, i to:

- od 11. januara do 1. februara u izložbenoj sali "Evžena" u Senti priredjena je izložba sa tematikom "UMETNIČKE SLIKE NARODNOG MUZEJA U SENTI",
- od 8. februara do 10. marta priredjena je na istom mestu izložba sa tematikom: "PTIČIJI SVET NAŠE OKOLINE". Autor izložbe je HAGYMÁS Károly,
- od 10. do 24. maja u Adi priredjena je izložba "ARHEOLOŠKI NALAZI SA TERENA ADA". Autor izložbe je HAGYMÁS Károly,
- od 6. do 29. septembra u izložbenoj sali "Evžena" u Senti priredjena je "JUBILARNA IZLOŽBA MUZEJA".
- od 8. do 20. oktobra priredjena je izložba u

izložbenoj sali "Evžena" u Senti "RADNIČKOG" POKRETA SENTE od 1919-1945. godine" Autor izložbe je KATONA PÁL.

- Izložba "RAZVOJ RADNIČKOG POKRETA od 1919-1945. GODINE" dopunjena sa eksponatima iz meseta prikazana je:

- od 24. oktobra do 2. novembra u Kanjiži
- od 26. novembra do 6. decembra u ADI.

- 6. septembra održana je SVEČANA SEDNICA Saveta muzeja povodom proslave desetogodišnjice muzeja. Tom prilikom otvorena je jubilarna izložba i izdata publikacija "ISTORIJAT I RAZVOJ MUZEJA U SENTI 1949-1959." umožena na geštetneru sa štampanim koricama (u 80 primeraka). 25 primeraka ilustrovani su sa originalnim fotografijama. Ova publikacija u celosti objavljena je i u BILTENU KULTURNOG ŽIVOTA SENTE u broju I/1959. godine u 250 primeraka.

- 14. do 29. septembra vršeno je sistematsko arheološko iskopavanje na lokalitetu POPOVIĆ uz učešće stručnjaka sa strane. Iskopano je 35 grobova.

1960.

- sa 1. januarom, sa prestankom sreza SENTA, Narodni muzej se vraća na finansiranje Narodnom odboru opštine Senta.

- 22. januara Savet za kulturu Narodnog odbora opštine Senta donosi zaključak: da se izvrši reorganizacija rada Narodnog muzeja u Senti i svede na registrovanje razvoja opštine i organizovanje manjih izložbi za učenike u skladu sa nastavnim programom. Broj zaposlenog osoblja da se smanji na dva i to: na upravnika i čistača.

- 16. maja Savet muzeja donosi izmenu i dopunu STATUTA Narodnog muzeja u Senti. Ovaj STATUT potvrđen je od strane Saveta za kulturu Narodnog odbora opštine Senta dana 21. juna. Po ovom Statutu menja se osnovna koncepcija rada muzeja shodno zaključku Saveta za kulturu NOO-e od 22. januara (20).

- Izvršene su velike personalne promene. Od svog osoblja (5) ostala je samo čistačica. Katona Pál, učitelj iz Osnovne škole "Doža Djerdj" u Senti dodeljuje se na rad u muzej za vršioca dužnosti upravnika.

- Formiran je nov Savet muzeja. Članovi Saveta su: TÓTH Péter, MRKOBRAĐ Sava, LUČIĆ Ilona, ANDRUSKÓ Károly, KECZELI MÉSZÁROS György, RAFFAI Ferenc i KATONA PÁL.

- U toku godine Muzej je učestvovao u organizaciji 7 izložbi. Muzej je organizovao samostalno dve muzejske izložbe iz materijala GRADSKOG MUZEJA u Subotici, koja je pripajanjem Sente srezu SUBOTICA preuzela na sebe ulogu ustanove sreskog značaja, i to:

- od 28. februara do 11. marta u izložbenoj sa

li Kulturno propagandnog centra u Senti izložbu: SLIKE IZ ZBIRKE GRADSKOG MUZEJA SUBOTICA i

- od 17. aprila do 15. maja u istoj izložbenoj sali izložbu EGZOTIČNA IZLOŽBA GRADSKOG MUZEJA SUBOTICA.

1961.

- Od 30. aprila do 8. maja u izložbenoj sali Kulturno-propagandnog centra Sente Muzej je u saradnji sa Istarskim arhivom u Senti priredio izložbu "PROSLAVA PRVOG MAJA KROZ ISTORIJU". Autor izložbe je KATONA Pál.

- 19. novembra Muzej je ponovo otvoren za pristup publike. Aranžirana je izložba u prostorijama Muzeja "PRIKAZ ZAVIČAJA OD KAMENOG DOBA DO BITKE KOD SENTE". Autor izložbe je KATONA Pál. Uvedena je naplata ulaznica u Muzej.

- 19. novembra održana je svečana sednica Saveta muzeja u čast stogodišnjice rođenja DUDÁS GYULE historičara, muzeologa i publiciste iz Sente. Za tu priliku izdata je publikacija "ŽIVOT I RAD DUDAŠ DJULE", rad KATONA Pala. Na pošti je upotrebljen prigodan poštanski žig sa natpisom u vezi proslave.

- 19. novembra održana je osnivačka skupština UDRUŽENJA PRIJATELJA MUZEJA I ARHIVA "DUDAS DJULA".

- Rešenjem Narodnog odbora opštine Senta broj 05-8854/1. od 30. decembra 1961. godine za članove Saveta Narodnog muzeja u Senti imenuje se: TÓTH Péter, za predsednika, LUCIĆ Ilona, ANDRUSKÓ Károly, KECZELI Mr György, Nestor VUKOV, CABAFI Mária za članove Saveta. KATONA Pál, upravnik Muzeja je član Saveta po položaju. Mandat članova Saveta traje od 1. januara 1962. godine do 31. decembra 1963. godine.

1962

- 1. januara iz umetničke zbirke Narodnog muzeja u Senti formirana je GALERIJA SLIKA, u zgradi Trg Maršala Tita broj 9. kao druga specializovana muzejska ustanova u Senti. Izvršena je adaptacija prostorija Galerije i nova ustanova sa velikim elanom prionula je na rad u vezi daljeg vaspitanja umetničkog ukusa publike.

U sastavu Galerije se nalazi SLIKARSKA KOLONIJA SENTE.

- 8. jula otvorena je u zgradi Muzeja tematska izložba "GAJENJE I PRERADA KULELJE". Autor izložbe je ÚJHÁZI Erzsébet.

- 13. maja ukinuta je naplata ulaznica u Muzej.

- Narodni odbor opštine Senta pod brojem 5-1-63/10-62. od 13. novembra 1962. godine doneo je rešenje o in

tegraciji kulturnih ustanova. Istim rešenjem odredjena je integracija Narodnog muzeja, Galerije slika i Slikarske kolonije u jednu ustanovu pod imenom Narodni muzej Senta. Ova integracija je sprovedena sa 1. januarom 1963. godine.

1963

- Početkom godine Muzej je preseljen iz zgrade Vuka Karadžića 1. u zgradu Trg Maršala Tita 4. Pre useljenja u novoj zgradi adaptirani su 3 prostorije u veličini od 41 kvadratnih metara za smeštaj kancelarija i stručne biblioteke, stepenište i 3 prostorija u veličini od 190 kvadratnih metara u izložbene svrhe a ostalo u veličini od 624 kvad.metra za spremišta i radionice.

- Početkom godine ispražnjena je zgrada Galerije slika (Trg Maršala Tita 9.), demontirani su obloženi zidovi, inventar i oprema preneti je u novu zgradu Muzeja, Trg Maršala Tita 4.

- Početkom godine je preuzeta i adaptirana kuća Slikarske kolonije u ulici Nemanjina br. 16. za namenu, opremljena je potrebnim nameštajem i kućnim potrebštinama.

- U letnjim mesecima organizovan je rad Slikarske kolonije u kući Slikarske kolonije. 11 učesnika boravili su u Senti 90 dana. Na izložbi XII. godine rada Slikarske kolonije od 17. novembra do 10. decembra izloženo je 43 rada. U okviru rada Kolonije 28. jula organizovano je VEĆE PANTOMIME, učešćem JELENE TRUMIĆ, umetnice iz Pančeva i

- 9. avgusta Prikaz slika u kući Slikarske kolonije.

- U toku godine Muzej je priredio 9 izložbi, od toga 6 sa tematikom iz likovne umetnosti i to: u muzejskoj zgradi 3 izložbe sa 70 izložbenih dana, u izložbenoj sali Radničkog univerziteta 5 izložbi sa 68 izložbenih dana i na Tornjošu u zgradi Osnovne škole "Temerkenj Ištvan" 1 izložbu sa 4 izložbenih dana.

- U zgradi Muzeja priredjena su sledeće izložbe:

- Fragmenti iz Bitke kod Sente. Autor izložbe je KATONA Pál.

- Izložba reprodukcija slika od impresionizma do početka današnjeg slikarstva. Autor izložbe je TRIPOLSZKI Géza.

- Fragmenti iz života i rada Stevana Sremca. Autor izložbe je KATONA Pál.

- Ustanova je prešla na sistem finansiranja po dohodku. Doneti su svi pravilnici sem statuta dana 6. decembra s tim da se isti primenjuju od 1. januara tekuće godine. U ovoj godini ustanova je finansirana iz sredstava Fonda za kulturne delatnosti opštine Senta.

1964

- 1. aprila izvršena je dezintegracija kulturnih ustanova u Senti. Ponovo je oformljen Dom kulture, izdvojena je Biblioteka. Muzej je ostao u starom sastavu: sa Galerijom slika i Slikarskom kolonijom pod nazivom Narodni muzej, za direktora je postavljen TRIPOLSKI Géza.

- U toku godine muzej je priredio 9 izložbi, od toga 5 izložbi sa tematikom iz likovne umetnosti, i to: u muzejskoj zgradi 7 izložbi sa 147 izložbenih dana i u Izložbenoj sali Doma kulture izložbe sa 33 izložbena dana.

U zgradi Muzeja priredjene su sledeće izložbe:

- Prodajna izložba reprodukcija slika. Aranžer TRIPOLSKI Géza.

- Život i rad Vuka Karadžića. Autor izložbe je TRIPOLSKI Géza. Stručni saradnik VUKMIROVIĆ Velinka.

- Radovi subotičkih likovnih umetnika

- Numizmatička izložba. Stručni saradnici: ANDRUSKÓ Károly i KECZELI MÉSZÁROS György.

- Izložba umetničkih fotografija Terzić Ivana.

- Izložba grafike Kondor Bele

- Aranžer ovih izložbi je bio TRIPOLSZKI Géza.

- Keramika kroz vekove. Autor izložbe TRIPOLSZKI Géza. Stručni saradnik SZEKERES László.

- U vremenu od 15. jula do 30. septembra organizovan je rad Slikarske kolonije uz učešće 12 umetnika i sa 111 dana provedenih u radu Kolonije. Od toga 2 umetnika iz inostranstva: PLEIDEL János-a iz Budimpešta i TÓTH István-a iz Los Angelesa.

U vezi rada Kolonije dana 20. jula uz učešće JELENE TRUMIĆ priredjeno je veče PANTOMIME a 18. jula u kući Slikarske kolonije priredjen je susret sa TÓTH István-om uz prikaz filma o njegovom radu. Od 15. novembra do 1. decembra priredjena je izložba XIII godine rada Slikarske kolonije u Senti. 14 umetnika izložio je 51 rad.

1965

- U toku godine Muzej je priredio 14 izložbi, od toga 10 izložbi sa tematikom iz likovne umetnosti, i to: u muzejskoj zgradi 5 izložbi sa 230 izložbena dana, a u izložbenoj sali Doma kulture u Senti 9 izložbi sa ukupno 161 izložbena dana.

U zgradi muzeja priredjene su sledeće izložbe:

- Keramika kroz vekove (nastavak izložbe iz 1964. godine)

- Prodajna izložba reprodukcija slika. Aranžer TRIPOLSZKI Géza.

- Bitka kod Sente. Aranžer TRIPOLSKI Géza
- Izložba život i rad Thurzó Lajos-a. Autor izložbe TRIPOLSZKI Géza.
- Ribolov na Tisi. Autor izložbe TRIPOLSZKI G.
- Izvršena je dalja adaptacija zgrade Slikarske kolonije i to: adaptirana je šupa za stanbenu zgradu do-mara i uvedena je instalacija vodovoda.
- Od 15. juna do 31. oktobra se odvijao rad Kolonije. U radu Kolonije učestvovao je 17 umetnika, koji su tamo proveli 138 dana. U toku godine zgradu Kolonije pose-tio je 90 građana iz Sente, 23 sa strane i 11 iz ino-stranstva.
- U okviru rada kolonije 26. jula organizovano je VEĆE PANTOMIME uz učešće JELENE TRUMIC umetnice iz Pan-čeva i 24. septembra PRIKAZ SLIKA uz učešće 3 slikara i 24 građana.
- Od 12. do 27. decembra organizovana je izložba XIV godine rada Slikarske kolonije. 17 umetnika izložio je 43 rada. Na otvaranju izložbe bilo je prisutno 12 sli-kara i 2 pisca.
- Uspostavljen je kontakt sa Umetničkom koloni-jom iz Hódmezővásárhely-a. Izvršena je prva razmena gosto-vanja likovnih umetnika u radu Slikarske kolonije u Sen-ti i Hódmezővásárhely-u. U radu Slikarske kolonije Sente učestvovao je NÉMETH József slikar iz Hódmezővásárhely-a, koji je na izložbi Slikarske kolonije u Senti izložio tri slike.
- 7. jula u kući Slikarske kolonije organizovan je razgovor sa VERES Péter-om poznatim piscem iz Madjar-ske.
- U toku godine Muzej se afirmisao u akciji snabdevanja domova građana umetničkim slikama. U tom ci-lju organizovana je prodajna izložba uramljenih reproduk-cija. Radionica muzeja prihvatila je uramljenje reproduk-cija za potrebe "FORUMA" iz Novog Sada. U toku godine iz-radjeno je 571 rama za slike, prodato je 75 reprodukcija većeg i 129 reprodukcija manjeg formata.

1966

- U toku godine Muzej je priredio 9 izložbi, od toga 6 izložbi sa tematikom iz likovne umetnosti, i to: u zgradi Muzeja 4 izložbe sa 308 izložbenih dana i u Izlož-benoj sali Doma kulture u Senti 5 izložbi sa 123 izložbe-na dana.

U zgradi Muzeja priredjene su sledeće izložbe:

- Ribolov na Tisi (nastavak izložbe iz 1965.)
- Banatski portreti: Nikola ALEKSIĆ, Aranžer TRIPOLSZKI Géza.
- Fragmenti iz istorije Sente. Autor izložbe

- Fragmenti iz istorije Sente. Autor izložbe TRIPOLSZKI Géza. Stručni saradnik TÓTH Péter
- Prerada kudeljje. Autor izložbe TRIPOLSZKI Géza.

- 30. januara otvorena je, u izložbenoj sali Muzeja "Tornyai János" u Hódmezővásárhely-u, IZLOŽBA SLIKA XIV GODINE RADA SLIKARSKE KOLONIJE IZ SENTE, 16 umetnika izložio je 54 slika. Ta izložba je kasnije preneti i prikazana i u GYULI.

- Od 20. februara do 16. marta u Izložbenoj sali Doma kulture u Senti organizovana je "VÁSÁRHELYI TÁRLAT 1966" 14 umetnika izložio je 42 slike i skulptura. Ta izložba je prikazana u Bečeju i Subotici.

- U radu Slikarske kolonije u 1966. godini učestvovao je 21 umetnik i proveo u kući Slikarske kolonije 178 dana. Kolonija je organizovala 3 programa za kontakti ranje sa publikom, najuspelija manifestacija je bila "SLIKANJE AKVARELA NA TISI".

Zgradu Slikarske kolonije u toku godine posećio je 144 gradjana iz Sente, 84 sa strane i 22 iz inostranstva.

Radovi XV godine rada Slikarske kolonije u 1966. godini prvo su prikazani u GALERIJI KULTURNOG CENTRA BEOGRADA pod nazivom "KOLONIJA U SENTI" gde je 19 umetnika izložio 37 radova. Ova izložba je otvorena u čast DANA REPUBLIKE. Slike XV godine rada Slikarske kolonije u Senti prikazane su u Senti u vremenu od 11. decembra 1966. godine do 5. januara 1967. godine. 19 slikara prikazao je 42 slike. Na ovoj izložbi učestvovali su FONTOS SÁNDOR i FÜSTÖS ZOLTÁN slikari iz Hódmezővásárhely-a sa po dve slike, koji su bili gosti Kolonije u Senti u 1966. godini na osnovu dogovora u vezi razmene slikara ovih kolonija.

- Izdata je edicija: SZÁRAZ KÜTGÉM, ÜRES VÁLU, zbirka narodnih pesama i balada iz Sente i okoline.

Podaci za bibliografiju:

Száraz kútgém, üres válú

juhásznóták, betyárdalok, balladák Zentán és vídékén

A zentai Múzeum kiadása, Zenta 1966.

Gyűjtötték: Dr. Burány Béla, Fábri Jenő és Tripolszki Géza

Lektorálta: Dr. Szeli István

A magnetofon szallagról való lejegyzés hiteles ségét Nagy Vilmos ellenőrizte

A rajzokat készítette: Petrik Pál

Nyomta az "Udarnik" Nyomdávalalatt, Zentán 1-92 oldal.

- Muzej u toku godine dalje se afirmiše u akciji snabdevanja domova umetničkim slikama. Od 6. avgusta do 13. septembra u Izložbenoj sali Doma kulture priredjena je PRODAJNA IZLOŽBA UČESNIKA SLIKARSKE KOLONIJE. Prodavañi su uramljeni originali. Radionica Muzeja izradila je 300 komada okvira za slike.

1967

- U toku godine Muzej je priredio 12 izložbi, od toga 8 izložbi sa tematikom iz likovne umetnosti, i to: u zgradi Muzeja 6 izložbi sa 289 izložbenih dana, u Izložbenoj sali Doma kulture u Senti 5 izložbi sa 120 izložbenih dana i u Izložbenoj sali Muzeja "Tornyai János" u Hódmezővásárhely-u 30 izložbenih dana.

U zgradi Muzeja priredjene su sledeće izložbe:

- Prerada kudelje. (nastavak izložbe iz 1966. godine)
- Prikaz arheološkog nalaza iz Ade. Aranžer TRIPOLSZKI Géza. Stručni saradnici: SZEKERES László i HORTI István.
- Prodajna izložba reprodukcija slika. Aranže TRIPOLSZKI Géza.
- Ptičiji svet okoline. Autor izložbe HAGYMÁS Károly.
- Ribolov na Tisi. Autor izložbe TRIPOLSZKI Géza.
- Lenin u delima likovnih umetnika Aranžer TRIPOLSZKI Géza.

- 20. marta Várkonyi István, profesor iz Ade, javio je da je TORMÁS ISTVÁN, traktorista, na adjanskom VELIKOM PUTU naišao na arheološki nalaz. Tripolszki Géza, direktor Muzeja, uneo je nalaz u Muzej. Nalaz je prikazan 7. aprila na konferenciji za štampu, gde je SZEKERES László, arheolog subotičkog muzeja, stalni stručni saradnik Narodnog muzeja Sente dao prikaz tog nalaza. Ova najlepša arheološka zbirka muzeja broji oko 140 predmeta i fragmenata.

- U radu Slikarske kolonije u 1967. godini učestvovao je 18 umetnika, koji su u kući Slikarske kolonije boravili 188 dana. Kuću Slikarske kolonije u toku 1967. godine posetio je 178 gradjana iz Sente, 66 sa strane i 22 iz inostranstva.

- Na manifestacijama Slikarske kolonije, van rada Kolonije, učestvovao je 20 umetnika, i to: 1. septembra na PRIKAZU SLIKA 4 slikara, 1. oktobra na SLIKANJU AKVARELA NA TISI 7 umetnika i 29. oktobra na OTVARANJU IZLOŽBE XVI GODINE RADA SLIKARSKE KOLONIJE 9 umetnika.

- Najuspelija manifestacija Slikarske kolonije van rada Kolonije je bila SLIKANJE AKVARELA NA TISI. U ovoj akciji, na dan 1. oktobra, učestvovao je 7 slikara i 1 pesnik. 12 akvarela izradjenih tom prilikom, odmah su uraljena i na lutriji izvučena. Prethodno su prodana 560 brojeva lutrija. Izvlačenje je obavljeno u Izložbenoj sali Doma kulture u Senti.

- Od 29. januara do 28. februara u Izložbenoj sali Muzeja "Tornyai János" u Hódmezővásárhely-u priredjena je izložba slika XV godine rada Slikarske kolonije iz Sente.

19 umetnika izložio je 51 rada.

- Od 19. februara do 4. marta, u Izložbenoj sali Doma kulture u Senti, organizovana je druga izložba "VÁSÁRHELYI TÁRLAT 1967" u Senti. 15 umetnika izložio je 45 slika i skulptura.

- Od 29. oktobra do 14. novembra, u Izložbenoj sali Doma kulture u Senti, organizovana je izložbe slika XVI godine rada Slikarske kolonije u Senti. 16 umetnika izložio je 41 rada. Na ovoj izložbi učestvovao je SZALAY FERENC slikar iz Hódmezővásárhely-a sa 3 slike, koji je bio gost Kolonije u Senti u 1967. godini na osnovu dogovora o razmeni slikara ovih Kolonija.

- U vezi popularisanja umetničkih slika, Muzej u vremenu od 13. maja do 20. juna organizuje PRODAJNU IZLOŽBU REPRODUKCIJA. Radionica muzeja u toku godine uramila je 393 reprodukcija.

IZ ETNOLOŠKE ZBIRKE MUZEJA

RAD MUZEJA OD 1949 - 1968 GODINE KARAKTERISE:

- česta promena osoblja i rukovodilaca. Priloženi "SPISAK radnika Narodnog muzeja u Senti, koji su bili zaposleni u ustanovi od formiranja do danas" sa podacima o radu i dužini vremena zaposlenja u muzeju, ukazuje na to,

- nedostatak prostora za smeštaj muzeja. Ni novo dodeljena zgrada ne rešava problem smeštaja muzeja. Program iseljenja stanara i trgovačkih radnji iz zgrade Muzeja nije sproveden. Nema ni sada dovoljno prostorija za muzejske izložbe, a o stalnim postavkama muzeja i galerije ne može biti ni govora. Poseban problem predstavlja smeštaj stručnog inventara i radionica. Obezbedjenje prikladnog smeštaja muzeja predstavlja osnovni problem za normalno funkcionisanje muzeja,

- nedostatak stručnog kadra,

- rad na inventarisiranju i stručna obrada muzejskih predmeta. Stanje stručnog inventara na dan 31. decembra 1967. godine izgledao je ovako:

1. Istorijsko odeljenje,	inventarisano je	2408 predmeta
2. Biologija i paleontologija	inventarisano je	494 "
3. Numizmatička zbirka	"	800 "
4. Arheološka zbirka	"	886 "
5. Umetnička zbirka	"	215 "
6. Etnološka zbirka	"	1527 "
7. Inv. stručne biblioteke		1188 broja
8. Filmoteka negativa		3388 "

i 52 kartona po 36 snimaka.

- sistematski rad na kompletiranju zbirki,

- briga za održavanje muzejskih predmeta,

- rad na zaštiti spomenika kulture u Senti,

- rad na praćenju razvoja grada,

- tesna povezanost sa okolinom, nastojanje da muzejski materijal postane dostupan publici. Čestom dopunom izloženog materijala, prezentiranjem tematskih izložbi, na stoji da zadovolji interesovanje ne samo učenika škola već i šireg kruga gradjanstva,

- angažovanje znatnog broja saradnika i terenskih poverenika koji će pratiti određene tematike i u vezi toga izveštavati muzej,

- rad na ostvarenju osnovnog programa rada muzeja i to:

- rad na izučavanju etnologije područja na prvom mestu ometa nedostatak stručnog kadra, koji se misli obezbediti stipendiranjem studenta etnologije. Rad se ipak odvija i u ovoj oblasti. Prikupljanje gradje duhovne kul

- - ture i izdavanje povremenih edicija iz oblasti narodnog melosa ukazuje na nastojanje, da muzej privremeno i povremeno angažuje spoljne saradnike za taj rad,
- rad na razvijanju umetničkog ukusa gradjana ostvaruje se u punom zamahu. Posebna pažnja se posvećuje snabdevanju domova gradja umetničkim slikama i reprodukcijama.
- Posebno treba istaći afirmaciju rada Slikarske kolonije u Senti, uspostavljanje kontakta sa Slikarskom kolonijom iz Hódmezővásárhely-a, izmena izložbi i slikara izmedju njih. Pretvaranje te veze u priznatu medjunarodnu kulturnu vezu i proširenje tog kontakta u medjugradsku sa radnju izmedju dva grada predstavlja poseban uspeh ustanove.

U periodu od 1949-1968. godine Muzej kroz svoj rad afirmisao se kao korisna i neophodna institucija u kulturnom životu grada.

IZ ARHEOLOŠKE ZBIRKE MUZEJA.

N A P O M E N E

- (1) Katona Pál: Adatok a múzeum történetéhez. Bilten kulturnog života Sente, 1697. év, III. kötet, 6. szám 107. oldal.
Napomena: Rukopis DUDÁS GYULA: ZENTA VÁROS TORTÉNETE (Istorijat grada Sente) nalazi se u Istorijskom arhivu u Senti.
- (2) Zapisnik redovne skupštine Predsedništva grada Sente Zap. broj 246/1927. od 27. jula 1927. godine.
- (3) Szentai Friss Újság, 121. szám, 1935. október 16-án 3. oldal és
Katona Pál: Adatok a múzeum történetéhez, Bilten kulturnog života Sente, 1967. év, III. kötet, 6. szám, 107-108. oldal.
- (4) Zapisnik GRADSKOG VEĆA SENTE
Broj zapisnika 625. adm. broj 15698/1937.
- (5) Szentai Friss Újság: Adakozzunk a városi muzeum részére, 1938. február 18-án, XII. évfolyam, 20. szám 4. oldal.
- (6) Arhiva Gradskog muzeja u Senti, broj 166/1955.
HAGYMÁS Károly: Istorijat i razvoj Gradskog muzeja u Senti.
- (7) Akt Glavnog izvršnog odbora NS APV, Povereništvo za broj 20909/1947. i broj 18643. od 11. marta 1948. g.
- (8) Akt Gradskog narodnog odbora Senta, Predsedništvo, br. 22821. od 3. oktobra 1947. godine i akt Gradskog muzeja u Senti broj 82. od 26. avgusta 1947. godine.
- (9) Akt Gradskog narodnog odbora Senta, Predsedništvo, br. 28380. od 13. marta 1947. godine.
- (10) Akt Gradskog muzeja u Senti broj 1. od 14. januara 1948. godine
- (11) Na prvoj konferenciji poverenika Gradskog muzeja u Senti učestvovao je 16 terenskih poverenika sa teritorije sreza Senta i Bečej i dr. GRBIĆ Miodrag iz Novog Sada. - Akt Gradskog muzeja u Senti broj 60. od 13. aprila 1948. godine
- (12) Akt Gradskog muzeja u Senti broj 106. od 14. septembra 1948.
- (13) Rešenje Gradskog narodnog odbora broj 18069. od 8. jula 1948. godine

- (14) Rešenje Gradskog narodnog odbora, Povereništvo za komunalne poslove, Stanbene uprave broj 26350. od 26. oktobra 1948. godine.
- (15) Akt Gradskog muzeja u Senti broj 1. od 2. januara 1949. godine.
- (16) Akt Gradskog muzeja u Senti broj 31. od 11. marta 1949. godine.
- (17) Akt Glavnog izvršnog odbora NS APV, Povereništvo za prosvetu broj 7321. od 17. maja 1949. g. i broj 7994. od 27. maja 1949. godine.
- (18) Akt Gradskog muzeja u Senti broj 66. od 3. juna 1949.
- (19) Akt Gradskog muzeja u Senti broj 313. od 31. decembra 1951.
- (20) Akt Narodnog muzeja u Senti broj 278/1955. g.

AMBLEM MUZEJA.
Crtež akademskog slikara Benes Józsefa.

ERDÉLYI ISTVÁN

IZDAVAČKA DELATNOST U SENTI

Izdavačka delatnost jednog provincijskog grada, koji ima gravitaciono područje sa svega 70-80 hiljade stanovnika, razlikuje se od izdavačke delatnosti nacionalnih gravitacionih centara ne samo u obimu i strukturi, već i po drugim osobinama svoje fizionomije. Osnovno je da lokalna izdavačka delatnost se ograničuje uglavnom na edicije, koje iz razno-raznih razloga ne može dobiti od izdavačkih kuća velikih kulturnih centara. Koliki će obim ovoga biti, to zavisi od privredne razvijenosti mesta, od komunikacionih mogućnosti prema razvijenijim mestima, od sastava stanovništva, od eventualnog specifičnog položaja mesta u političkom, geografskom, istorijskom, folklornom, i td. pogledu. Subjektivni faktori - dali će se naći lica, koji će raditi na tom poslu - manjeg je značaja no što u prvom momentu izgleda: u slučaju društvene potrebe, ovo pitanje se uvek reši.

Obično je teže pitanje dokumentacija izdavačke delatnosti: sastavljanje bibliografija i obavezno očuvanje pojedinih primeraka tj. sastavljanje zavičajnog fonda lokalnih biblioteka. Izdavanje tekuće bibliografije zahteva budno praćenje javnog života u gradu, a sastavljanje retrospektivne bibliografije je dugotrajan posao, koje zahteva izvrsno poznavanje lokalne istorije poslednjih decenija, i strpljenje za stalno dopunjavanje podataka. Ni sastavljanje zavičajnog fonda nije lak posao. Rešenje opštinskih administrativnih organa o obaveznom primerku obično nije dovoljan, biblioteka treba voditi računa o izvršenju ovog rešenja. U sastavljanju retrospektivnog dela zavičajnog fonda najviše smeta okolnost da se edicije vrlo retko ostave u originalnom stanju: prilikom poveziva-

nja obrazuju. I kod bibliografija i kod zavičajnog fonda je najčešća greška da se ograničava na knjige, brošure i periodiku.

Osnovno je pitanje, koje edicije trebamo smatrati senćanskim izdanjima, tj. koje treba uneti u zavičajni fond (1). Smatramo pravilnim sledeći kriterij: da se senćanskim izdanjima smatraju dela pisaca, koji su u vreme pisanja ili izdavanja dela bili senćani (ukoliko nije naznačen neki izdavač iz drugog mesta), bez obzira gde je delo štampano (2) i na izdanja ustanova, organizacija, preduzeća, i drugih institucija, čije je sedište u Senti. Na suprot nekim shvatanjima ne trebamo smatrati sastavnim delom senćanske izdavačke delatnosti knjige, koje su senćanske štamparije štampale prema poručbi izdavačkih kuća drugih gradova. Ova izdanja mogu da posluže samo kao dokumenat razvoja tipografije u Senti.

U teritorijalnom pogledu pokupljanje edicija ne treba ograničiti na administrativne granice opštine, koje su se povremeno menjale, već treba da obuhvati celokupno gravitaciono područje, koje se osamostaljenjem i jačanjem okolnih komuna stalno sužava.

x

Istorijska specifičnost, koja je dala osnovni podstrek razvitku izdavačke delatnosti u Senti, je senćanska bitka 1697. godine. O bitci je pisano i izdato od 1816. godine do danas pet studija različitih obima. Ova bitka, evropskog glasa, interesovala je senćane i svakoga ko je došao u Sentu. Pisati o senćanskoj bitci je značilo nešto rentabilno: i moralno i materijalno. Osim ove tematike, ediciju naučnog sadržaja sve do pripremanja Monografije, zabeležili smo svega oko petnaest.

Književna dela su zastupljena u istom broju. Od najstarijih, od pre prvog svetskog rata naročito značajnih nema, ali treba istaći zbirku revolucionarnih pesama socijaldemokratskog vodje Fendrik Ferenca, bez obzira na nisku pesničku vrednost istih (3). Iz vremena između dva

svetska rata imamo već značajnije beletrističke edicije: čiji pisci su zabeleženi u Vojvodjansku madjarsku književnost (4). Ostale - uglavno brošure, imaju "zvanični" sadržaj. To su razni pravilnici.

Nov potstrek je dala senčanskoj izdavačkoj delatnosti 1959/60. godina: Izlaženje prvog broja Biltena kulturnog života Sente (5) i prvog broja "Senčanskih svezaka" 1960. godine (6). Približavanjem jubilarne godine grada (1216-1966) započeta je, i sve intenzivnije je radjeno na Monografiji Sente i zapaženi momenti u kulturnom životu grada su bili izdavanja pojedinih brošura Gradje Monografije Sente.

x

Prve senčanske novine su izdate 1875 godine i do drugog svetskog rata nailazimo na periodična izdanja u ta ko velikom broju, da to ne može da obrazloži "veličina" mesa. Odjednom su izlazile dve do četiri novine. Najčešće samo nedeljom, ali neke od ovih redovno tri puta nedeljno (osim nedelje i na dva pijačna dana). Neke su živele decenijama, dok duge su doživele samo nekoliko brojeva.

Novine su bile najčešće političkog karaktera, do nosile su vesti od opšteg interesa iz javnog života grada, a pripadale su nekoj partiji, ili su bile "nezavisne". Ne ka izdanja su bila specijalizovana. Tako je u Senti izdat pedagoški, stenografski i humoristički list. Naročiti kuriozitet znači Sentaí Hirdetö, list specijalizovan za og-lase (1919/21).

U posleratnom periodu bilo je dva pokušaja da se izdaje list. Od lista "Sloboda-Szabadság" raspoložemo jed nim jedinim brojem, dok je "Testvériség" 1952/3. godine duže izlazio. Iako se katkad oseća potreba za lokalni list (naprimer radi prenošenja i tumačenja rešenja opštin ske Skupštine) Magyar Szó sa nedeljno dve senčanske stra ne i beogradski listovi, koji stižu već rano u jutro, zadovoljavaju potrebe (8). Medjutim i dalje izlaze pored već pomenutog Biltena kulturnog života Sente i neki djač-

ki listovi i bilteni većih radnih organizacija. Društveno politički forumi su više puta isticali važnost ovih u informisanju kolektiva o radu samoupravnih organa.

Zasebnu grupu periodike čine školski godišnji izveštaji. Naročito su interesantni izveštaji Gimnazije, koji od osnivanja do prvog svetskog rata osim zvaničnog dela redovno su dali po jednu naučnu ili pedagošku studiju. (9).

x

Pokupljanju odnosno registrovanju senčanskih razglednica do sada je poklonjeno malo pažnje. Izdavanje razglednica nije smatrano ravnopravnim delom senčanske izdavačke delatnosti, te smo nailazile na velike teškoće kod rekonstrukcije ove.

Mogli smo se jedino osloniti na privatne zbirke, kojih u Senti nije bilo naročito velikih. A osim toga ove zbirke većinom u rukama omladinaca, veću pažnju su posvetile stranim, naročito egzotičnim slikama, a ne lokalnim. Ipak, veza sa nekoliko velika svetska skupljača urodila je plodom i sada već imamo registrovano oko tristotine senčanskih razglednica, a većinom ovih raspolaže i muzejska zbirka.

Vrlo je uzani oblast iz koje crpe teme izdavači razglednica: oko polovina nama poznatih slika predstavlja gradsku kuću, most, "Panonija" (Royal) i parohiju. Izuzetne su i vrlo interesantne teme: srušeni drveni most, gvozdeni most bez šina, velika crkva, koja nikada nije završena, spomenik Evgenija Savojskog, koji nikad nije bio u Senti, skela iz vremena kada nije bio most. Prema sećanju starijih ljudi neke razglednice o Narodnoj bašti (iako je na njima izričito naznačeno ime mesta) nisu slikane u Senti već u Kanjiži. Iz poslednjih godina interesantna je razglednica sa slikom Narodne banke, na kojoj je u prvom izdanju pogrešno naznačen naziv: Komunalna banka.

Kao dokaz malog razumevanja izdavača razglednica trebamo navesti, da jednu jedinu razglednicu imamo sa sli

kom Vatrogasne kasarne, jedine zgrade u Senti sa izrazitim stilom (10).

Sada se radi na bibliografiji plakata i letaka, prema tome zasad se može govoriti samo o problemima, na koje se nailazi pri radu. Od ovih je glavni, da poručioći plakata većinom ne označavaju godinu izdanja ili priredbe, jer je iz neposredne vremenske blizine sasvim razumljivo da se radi o tekućoj godini.

Ex librise redovno registruje Bilten kulturnog života, prema tome neće biti teško sastaviti bibliografiju ovih, ako će se pokupiti dovoljno materijala. Zasad možemo konstatovati da od svih okolnih mesta senčanski skupljači knjiga imaju najviše ex librise. Uobičajeno je i izdavanje pozivnica i čestitki, a naravno i visitkarti.

x

U poslednje vreme je posvećena izvesna pažnja i dokumentaciji izdavačke delatnosti. Prvi pokušaj popisa senčanskih izdanja je objavljen u Biltenu kulturnog života Sente I/IV još 1961.godine. Ova publikacija je toliko interesovanje probudilo kod Senčana, da su se iz dana u dan javili novim podacima. Međuvremeno je izdata i bibliografija razglednica. Ova - verovatno prva u zemlji - probudilo je toliko interesovanje, da smo već uskoro morali misliti na novo izdanje. Tako je biblioteka rešila da izda 1964. godine brošuru koja obuhvati popunjeni materijal bibliografije knjiga, brošura, periodike i razglednica. Uz ovu brošuru Bilten kulturnog života Sente povremeno izdaje dopune. Nesumnjivo je da će se pronaći još neki podatak, ali ovom ulogom Biltena kulturnog života Sente tekuću bibliografiju možemo smatrati kompletnim.

Kao što je pomenuto, već se radi na bibliografiji plakata i letaka. Kulturno prosvetna zajednica u saradnji sa Bibliotekom planira još za ovu godinu izdavanje bibliografiju radova senčanskih pisaca (11). Ova bibliografija će poslužiti biblioteci kao putokaz za sastavljanje zavičajnog fonda, a kao sledeći korak trebamo misliti

na sastavljanje popisa članaka i knjiga o Senti i Senćanima.

N A P O M E N E

- (1) Odnosno u prvi deo zavičajnog fonda; jer taj treba da sadrži osim senčanskih izdanja i dela o Senti i Senčanima (bez obzira dali je izdato u Senti) i dela pisaca Senčana.
- (2) Ukoliko je na knjizi označena samo štamparija, treba mo smatrati da je izdavač autor.
- (3) Munkásdalok és versek. Zenta, 1907. - Lit.: Szeli István, Egy versirő szocialista a század elején. Zentaí Füzetek 4. 1961.
- (4) Markovics (Majtényi) Mihály, Novoszel Andör, Boschan Sándor, Ujházi István.
- (5) Od 1959. godine do danas je izdato 22. broja, rasporedjena u četiri toma. Poslednji broj IV/2 izdat jula 1968. godine.
- (6) Do sada je izdato 17 brojeva, neki od ovih u više izdanja odnosno više svezaka. Ukupno 23 brošura.
- (7) U ovoj brošuri zasebno poglavlje je posvećeno istorijatu pisanja Monografije.
- (8) Prosečni promet novina 1967. godine je bio: Magyar Szó 2300, 7 Nap 2100, Dolgozók 850, Jó Pajtás 1200, Mézeskalács 700, Ifjúság 400, Politika 450, Borba 100, Ilustrovana politika 700. Osim ovih prodavnica su raspolagale izborom od 89 domaćih i 38 inostranih novina odnosno časopisa. Kod ovih cifara naravno nisu mogle biti uzete u obzir izdanja koja su poštem pristizala direktno na ime pretplatnika.
- (9) Popis ovih vidi: Bibliografija senčanskih izdanja, Senčanske sveske 13/A str. 17/18, oznaka P-2 i S-1/36.
- (10) Secesionistički stil, rad Lajta Bele, 1904.
- (11) Ovaj rad će obuhvatiti radove pisaca, koji su rođeni u Senti, ili su izvestan deo svog života (većinom školovanje) proveli u Senti. Pored poznatih ličnosti Jovana Muškatirovića, Jovana Djordjevića, Stevana Sremca, Dudás Gyula, Thurzó Lajos-a rodom iz Sente su Burány Nandor, Matija Bečković, Tatjana Kragujević, Novoszel Andor, Szávai Gyula, Szeli István, Ujházi István, značajni deo života su proveli u Senti Boschán Sándor, Milivoje Knježević, Majtényi Mihály, Móra István, a na školovanju su bili u Senti Bori Imre, Fehér Kálmán, Stevan Raičković, Tolnai Ottó.
(Ovaj popis ne pretenduje na kompletnost.)

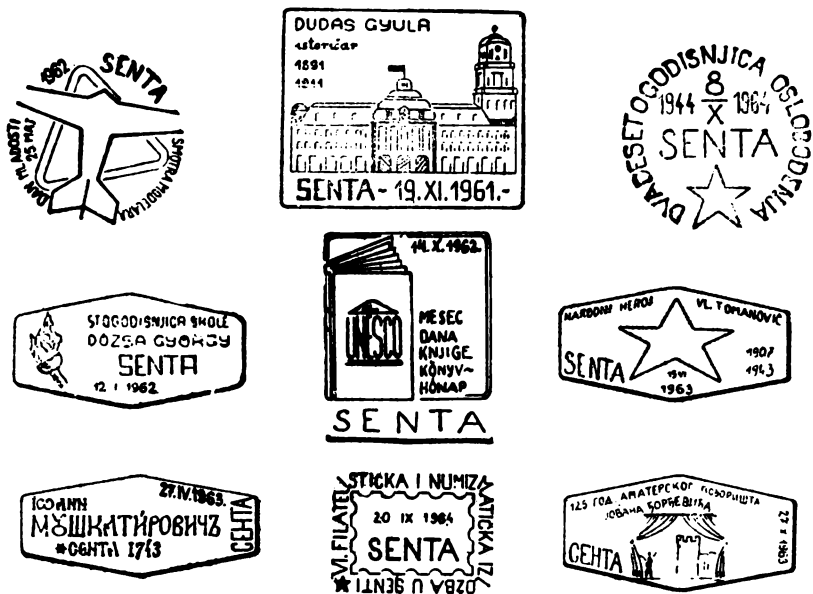
ERDÉLYI ISTVÁN

FILATELISTIČKI ŽIVOT SENTE

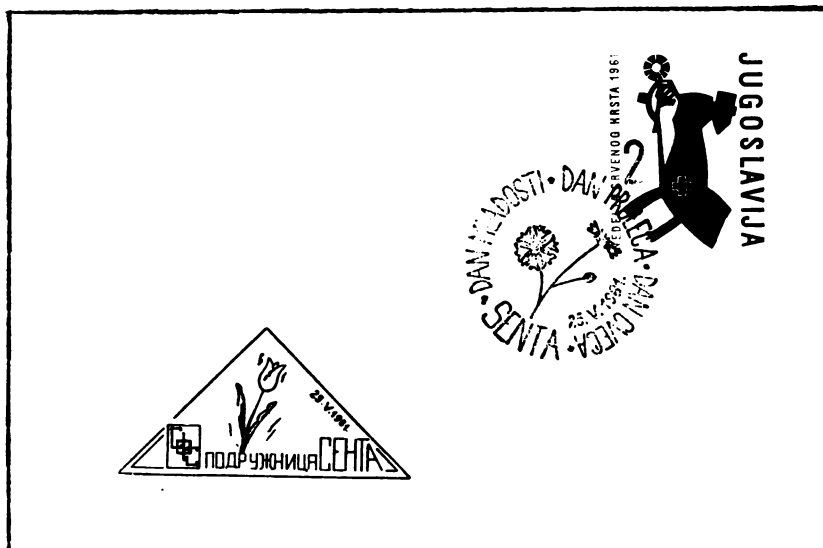
Filatelija se u Senti, kao uostalom i svugde u svetu, javila - verovatno - istovremeno sa poštanskom markom. Konkretnije tragove imamo samo sa početka dvadesetih godina, kada studenti iz Sente u Beogradu i Zagrebu, a i u inostranstvu, kontaktirali sa značajnim filatelistima, filatelističkim društvima i trgovcima. Oni su donosili sa sobom marke, i na taj način širili filateliju, naročito medju djacima. U ovo vreme se javljaju t.z. izborne svesčice i paketići po raznim trgovinama.

Medjutim čini nam se, da većina djaka i studenata posle završetka školovanja je zaboravila za filateliju, te ne znamo o značajnijim zbirkama iz tih vremena. Ipak je vredno zabeležiti jedno ime, i to Jedlicska István-a, ko je svoju korespodenciju vršio na hartiji sa štampanim "oglasnim" tekstom, u kojem na različitim jezicima je propagirao filateliju, nabrojao je kojih inostranih filatelističkih klubova je član i nudio prospekte radi učlanjenja. Senčani se sećaju Jedlicska István-a (kasnije se preselio u Rumuniju) kao imućnog čoveka, prema tome nije verovatno da je trgovao sa markama, ali nemamo podataka o tome šta je skupljao i koliku je zbirku imao.

Veći polet u filatelistički život Sente je doneo Verner Imre, (sada zaposlen u Novom Sadu), ko je na studijama u Zagrebu bio u stalnom kontaktu sa vodećim filatelistima i izgradio je sebi vrlo znatne zbirke, sa kojima je u posleratnom periodu postigao izvanredne rezultate na međunarodnim izložbama, a istovremeno je pokupljao toliko iskustva, da kao značajnog eksporta međunarodni filatelistički savez (FIP) angažovao na više svetskih izložbi. On je okupljao oko sebe filateliste grada. Još nekoliko članova današnjeg Filatelističkog društva u Senti seća njegovog delovanja, čime je stvorio osnovu današnjeg fila

NEKI PRIMERCI SENČANSKIH PRIGODNIH POŠTANSKIH ŽIGOVA.

PRIGODNA KARTA SA PRIGODNIM POŠTANSKIM ŽIGOM

telističkog života.

Organizovani filatelistički život je počeo 1949. godine, kada je osnovana podružnica Saveza Filatelista Srbije, koja je na godišnjoj skupštini 1960. godine postalo samostalno Društvo, - naravno učlanjen u pomenuti Sa vez. Inicijator osnivanja je bio Rackó Gyula, ko je rukovodio poslovanjem podružnice do 1954. godine, a od tada to vrši Paja Slavnić. Predsednik podružnice je bio Tóth József do 1960. godine, zatim Tripolszky Géza do 1965. go dine, a od tada Nagy Vilmos.

Veličina članstva je varirala između 30 i 60, u zavisnosti od izdavačke politike Pošte. Povremena pojava t.z. ključnih maraka imala je posledicu povećanje članstva. Očito se radi o grupi građana, koji su u filateliji videli samo racionalno ulaganje, a nisu bili filatelisti u pravom smislu reči. Danas, kada već možemo govoriti o razvijenom filatelističkom životu, broj članstva je konstantno oko 90.

U ravoju filatelističkog života Sente posle osnivanja podružnice bilo je dve prekretnice: prva filatelistička izložba 1957. godine i obezbedjenje klubskih prostora (u zgradi Radničkog univerziteta) od 1965. godine, do koje godine mesto sastanaka se često menjalo, a duže vremena nije bilo ni obezbedjeno.

Filatelističke izložbe su se pokazale kao vrlo dobri propagatori filatelije a i samog grada. Priredjivane su u izložbenoj sali današnjeg Doma kulture, koje je na izvanredno pogodnom mestu, što obezbedjuje posećenost (za deset godina više od milion posetilaca), a osoblje te Ustanove tokom godina je steklo toliko iskustvo u aranžiranju izložbi, da danas i bez specijalnih vitrina za filatelističke eksponate, izložbe su sasvim pristojnog izgleda.

Do danas je priredjeno devet filatelističkih izložbi, od kojih nekoliko sa numizmatičkim delom (oznaka "N"), a većina sa upotrebom prigodnog poštanskog žiga na dan otvaranja (oznaka "Ž") i izdavanjem prigodne karte (oznaka "K"):

I	1957.	22. IX - 2. X	N	Ž	K
II	1958.	9. - 16 XI	N	Ž	K
III	1959.	11. XI		Ž (15.XI)	
IV	1962.	27. X - 31. X		Ž	K
V	1963.	14. - 18. XII			K
VI	1964.	20. - 27. IX (3.X)	N	Ž	K
VII	1965.	13. - 22. XI			K
VIII	1966.	27. XI - 8. XII		Ž	K
IX	1967.	1. - 10. X		Ž	K

Osim ovih filatelisti Sente su dali dopunske ekspanate na razne druge izložbe u gradu ("Ko šta skuplja?" "Godišnjica Narodne revolucije" "Mesec knjige") i 1967. godine su priredili četvorodnevnu propagandnu smotru u Tor-njošu.

Od izložbi treba istaći šestu i devetu. Šesta je prostorno bila najobimnija. Na ovoj su angažovane i izložbene prostorije Muzeja (uglavnom za numizmatičke ekspanate). Deveta filatelistička izložba je bila međunarodna, odnosno međjugradska: na ovoj su učestvovali i izlagači iz Hódmezővásárhely-a (Madjarska). Na izložbama broj ekspanata je bio većinom oko 20, a na ovoj poslednjoj sa ekspanatima iz Hódmezővásárhely-a (11) dostigao 33.

Filatelisti iz Sente su učestvovali i na izložbama u Subotici, Novom Sadu, Beogradu i Zagrebu, a i na nekim izložbama u inostranstvu sa skromnim ali zapaženim rezultatom (Nagy Vilmos: "Kompozitori" i "Cveće", Erdélyi István: "Aviönske celine"). Medjutim u pogledu masovnosti mnogo je značajnija izložba u Hódmezővásárhely-u od 20. do 27. avgusta 1967. godine, na kojoj je izlagano deset ekspanata iz Sente.

Na izložbama, koji su održani u Senti, izlagačima su u znak priznanja podeljene diplome, na petoj i šestoj izložbi i plakete. Zasebno su nagrađivani povodom 750-godišnjice grada najzaslužniji filatelisti prigodnom medaljom godišnjice, i to: Paja Slavnić zlatnom, Nagy Vilmos srebrnom, Nyilas István bronzanom.

Pored već pomenutih prigodnih žigova filatelis-

tičkih izložbi, Filatelističko društvo u Senti je bio ini cijator izrade i drugih prigodnih žigova koji su odobrenjem Direkcije PTT upotrebljavani na Pošti Sente povodom raznih svečanosti. Ovakvih žigova do sada je bilo 27, od kojih 26 je upotrebljavan samo po jedan dan, a jedan (povodom 750-godišnjice grada) sa pokretnim datumom, od 8. do 20. oktobra 1966. godine.

Sastavni deo filatelističkog života Sente je izdavanje t.z. "Senčanskog proizvodnog izdanja maraka".

Na jednoj od prvih legalnih sednica Narodno Oslo bodilačkog odbora rešeno je, da se osposobi poštanski sa**o** braćaj i u tom cilju da se na pošti zatečene mađjarske poštanske marke preštampaju petokrakom (u crvenoj boji) i natpisom Jugoslavija (ćirilicom) i datumom oslobodjenja grada (u crnoj boji). Izdavanje maraka je odobrio i Okru**ž**ni Narodno oslobodilački odbor u Subotici, te su pu**š**ta ni u promet 20. oktobra 1944. godine. Za žigosanje maraka je upotrebljen očuvani poštanski žig iz 1941. godine (sa preinačenom godinom 1944.) a ovaj je prvog dana upotrebe upotrebljavan u crvenoj boji, te se može smatrati da je prvi prigodni žig Jugoslavije.

Zvaničnost ovog izdanja je neko vreme osporavano, i kao navodno spekulativno izdanje brisano je iz kataloga. Medjutim kod ponovnog razmatranja ovog problema ukazano je na to, da u vreme donošenja rešenja, a i izdavanja maraka, ni Beograd, ni Novi Sad nije bio oslobodjen, te nije radila ni Pokrajinska ni Republička administracija, gde bi se moglo nabaviti neko drugo odobrenje. Uzevši ovo u obzir, od ukupno 28 vrsta preštampanih maraka danas se 11 smatra zvaničnim (a i ponovo su registrovani u katalogu Jugofilatelije), a ostale trebamo smatrati probnim otiscima.

Uzevši u obzir aktivnost senčanskih filatelista u priredjivanju izložbi i izdavanju prigodnih žigova, pojavljivanje imena naših filatelista i grada u najeminentnijim izložbenim katalogima, a i postojanje senčanskog provizornog izdanja, možemo reći da je filatelija u Senrazvijena i da aktivnost naših filatelista izvanredno pro pagira naš grad uopšte.

od toga od 1. oktobra 1953. godine do 31. avgusta 1960. godine upravnik Muzeja

10. KATONA PÁL

učitelj
administrativni službenik na dužnosti v.d. kustosa etnologije od 1. novembra 1951. godine do 31. avgusta 1955. godine
od 1. septembra 1960. godine do 31. avgusta 1961. godine dodeljen je na rad iz Osnovne škole "Doža Djerdj" u Šenti i vrši dužnost direktora Muzeja
Upravnik muzeja od 1. septembra 1961. godine do 31. marta 1964. godine

11. TRIPOLSZKI GÉZA

učitelj-nastavnik
upravnik Muzeja od 1. maja 1952. godine do 1. oktobra 1953. godine
v.d. kustos istoričara umetnosti od 1. januara 1963. godine do 31. marta 1964. godine
direktor Muzeja od 1. aprila 1964. godine

12. PETO ISTVÁN

radnik
tehnički radnik, fotograf od 1. januara 1954. godine do 31. maja 1960. godine

13. VLAJIĆ MIRJANA

diplomirani arheolog
kustos arheologije od 1. avgusta 1955. godine do 31. avgusta 1955. godine

14. ISAKOVIĆ DRAGOSLAVA

diplomirani etnolog
kustos etnologije Muzeja od 1. septembra do 30. septembra 1955. godine

15. PRERADOV MILOŠ

student Filozofskog fakulteta
honorarni službenik, radio je na sredjivanju numizmatičke zbirke od 15. novembra 1955. godine do 31. avgusta 1956. godine

16. LOZOVIĆ LUDAJIĆ MILENA

diplomirani arheolog
kustos arheologije Muzeja od 1. septembra 1956. godine do 31. avgusta 1960. godine

17. BURÁNY FERENC

učitelj u penziji
honorarni službenik, radio je na sredjivanju istorijske zbirke od 1. novembra 1957. godine do 30. juna 1958. godine

18. BALIND PÁL

nastavnik crtanja
honorarni službenik, radio je na sredjivanju umet-

S P I S A K

radnika Narodnog muzeja u Senti, koji su bili zaposleni u ustanovi od formiranja do danas

1. KRAGUJEVIĆ LAZAR
nastavnik gimnazije
poverenik Muzeja od 1946. godine (od formiranja) do
16. aprila 1948. godine
2. GAÁL JÁNOS
nastavnik gimnazije
povremeno zamenjuje Kragujević Lazara u 1947. i 1948.
godini
3. PRERADOV DOBRIVOJ
trgovac
pomoćni administrativni manipulant
upravnik Gradskog muzeja od 16. aprila 1948. godine
do 15. oktobra 1949. godine
4. ud. LABOVIĆ KRISTINA
pomoćni službenik od 1. aprila 1949. godine do 1. ja
nuara 1950. godine
5. UJHÁZI ERZSÉBET
učiteljica
administrativni službenik na dužnosti v.d. kustosa
etnologije od 1. juna 1949. godine do 31. jula 1951.
godine
honorarni službenik na sredjivanju etnološkog mate-
rijala od 1. februara 1955. godine do 31. jula 1955.
godine
administrativni službenik na dužnosti v.d. kustosa
etnologije od 1. oktobra 1955. godine do 31. avgus-
ta 1960. godine
6. BARSÍ MARGIT
radnica
pomoćni službenik od 1. januara 1950. godine do 1.
februara 1962. godine
pomoćnik preparatora od 1. februara 1962. godine do
1. marta 1963. godine
7. VUKOV NESTOR
administrativni službenik
upravnik Gradskog muzeja od 1. oktobra 1950. godine
do 1. jula 1952. godine
8. GEDEI MARGIT
restaurator pripravnik od 1. marta 1951. godine do
31. oktobra 1951. godine
9. HAGYÁS KÁROLY
hemičar
preparator muzeja od 1. avgusta 1951. do 31. avgus-
ta 1960. godine

PRILOZI I ILUSTRACIJE U TEKSTU:

= Prvi list rukopisa Dudas-ove Monografije	8 - 9
Priznanica Dudas-a na primljenu prvu ratu honorara	11
Deo Monografije (Bitka kod Sente)	12
= Novinske vesti o osnivanju Radničke Biblioteke	32
Legitamacija čitaonice "Budućnost"	32
Naslovna strana štampanog kataloga privatne biblioteke Dudas Istvan-a	34
Naslovna strana kataloga gimnazijske biblioteke ...	34
Žig Srpske čitaonice	39
Žig biblioteke Dudas Istvana	39
Ornamentisani povez iz opštinske biblioteke 1903	39
= Beleška Dudas Gyule o arheološkim nalazima	44
Iz etnografske zbirke muzeja	63
Iz arheološke zbirke muzeja	65
Amblem Muzeja	67
= Prigodni poštanski žigovi	78
= Prilozi u visokoj štampi nalaze se na kraju brošure	

S a d r ž a j :

1. ISTORIJAT MONOGRAFIJE (Skica uvoda Monografije) Na osnovu ovlašćenja Uredništva piše Katona Pál ...	2.
2. Erdélyi István: ISTORIJAT BIBLIOTEKARSTVA	28.
3. Katona Pál: ISTORIJAT MUZEJA	42.
4. Erdélyi István: IZDAVAČKA DELATNOST	68.
5. Erdélyi István: FILATELISTIČKI ŽIVOT	76.

ničke zbirke Muzeja od 1. novembra 1957. godine do
30. juna 1958. godine

19. KULCSÁR VERONA
knjigovodja Muzeja od 1. juna 1961. godine
20. KECZELI MÉSZÁROS ERZSÉBET
radnik
kurir-čistač Muzeja od 15. januara 1963. godine do
31. januara 1965. godine
21. HORTI ISTVÁN
kvalifikovani radnik
preparator Muzeja od 1. jula 1964. godine
22. UJVÁRI KÁROLY
radnik
čistač-kurir Muzeja od 1. februara 1965. godine do
16. novembra 1966. godine
23. HAGYMÁS JULIA
radnik
čistač-kurir Muzeja od 26. novembra 1966. godine

Zentai füzetek

1. THURZÓ EMLÉKFÜZET. Thurzó Lajos halálának tizedik évfordulójára. (Szerk. Szeli István).
2. JOVAN DJORDJEVIĆ. Povodom šezdesetogodišnjice smrti. (Ur. Božidar Kovaček).
3. ADALÉKOK ZENTA KÖNYVTÁRELETÉNEK TÖRTÉNETÉHEZ. Az adatokat összegyűjtötte Erdélyi István és Katona Pál.
4. Szeli István: EGY VERSIRÓ SZOCIALISTA A SZAZAD ELEJÉN.
5. ŠTAMPA O SLIKARSKOJ KOLONIJI. Bibliografija članaka objavljenih o slikarskoj koloniji, povodom desetogodišnjice osnivanja.
6. Szeli István: MAJTÉNYI ZENTÁN.
7. SENĆANSKE TEME U RAZNIM GRANAMA KOLEKCIONARSTVA. Filatelija, numizmatika, ex libris, itd.
8. ZENTAKÖRNYÉKI NÉPBALLADÁK. dr. Burány Béla gyűjtése.
SZÁRAZ KÜTÉGEM, ÜRES VÁLU .... dr. Burány Béla, Fábri Jenő és Tripolszky Géza gyűjtése.
9. ISTORIJAT MOSTOVA KOD SENTE. Povodom otvaranja mosta 1963. godine.
10. IZBORI U SENTI 1963. (II: 1965 ; III: 1967.).
11. SENTA. Privredni i turistički vodič. Tri izdanja.
12. JOVAN MUŠKATIROVIĆ. Sastavili Milivoje Gašović i Erdélyi István.
13. Erdélyi István: BIBLIOGRAFIJA SENĆANSKIH IZDANJA. Knjige, brošure, periodika i razglednice.
14. SEDAMSTOPEDESETGODIŠNJIKA SENTE.
15. Dobos János: ZENTA AZ ÁRÜTERMELÉS ÉS POLGÁROSODÁS KIALAKULÁSÁNAK IDŐSZAKÁBAN.
16. Tripolszky Géza - Andruskó Károly: ADY Az Októberi forradalom 50. évfordulójára.
17. ZENTAI HELYSMERETI KÉPEK.

A ZA MONOGRAFIJU SENTE GRADJA ZA MONOGRAFIJU SENTE GRADJA ZA MONOGRAFIJU
RAFIJU SENTE GRADJA ZA MONOGRAFIJU SENTE GRADJA ZA MONOGRAFIJU SENTE GRA
GRADJA ZA MONOGRAFIJU SENTE GRADJA ZA MONOGRAFIJU SENTE GRADJA ZA MONOG

1. Szeli István:
Z E N T A I R Ó I
2. Dobos János:
S R E D N J E Š K O L E
3. Fábri Nándor:..
Z E N T A F O L D R A J Z A
4. Fábri Jenő:
ZENTA TÖRTÉNETE 1526-IG
5. dr Vigh Ágoston: ..
A ZENTAI KORHÁZ TÖRTÉNETE
6. mr Huszágh László: ..
A ZENTAI GYÓGYSZERTÁRAK TÖRTÉNETE
7. Dobos János:
OKMÁNYOK AZ 1897. ÉVI
FÖLDMUNKÁSMEGMOZDULÁSOK TÖRTÉNETÉHEZ
8. Fábri Jenő:..
ZENTA A TÖRÖK URALOM ALATT
9. Szeli István - Božidar Kovaček:
P I S C I S E N T E
10. ing Ràcz Vince:
POLJOPRIVREDA U SENTI (I.deo)
11. KULTURNI ŽIVOT (III sveska)

U pripremi:
Előkészületben:

Guelming János:
ZENTA NÖVENYVILÁGA

ing Ràcz Vince:
ZENTA MEZUGAZDASÁGA (pedologia és klimatologia)

BILTEN
KULTURNOG
ŽIVOTA SENTE

Organ Kulturno prosvetne zajed
nice opštine Senta.

Izlazi povremeno.

Donosi izveštaje o radu ove Or
ganizacije, članke iz kultur
nog života, kraće studije, do
pune i nastavak bibliografije
senčanske izdavačke delatnosti
i senčanskih tema u raznim gra
nama kolekcijonarstva, itd.

KULTURNI ŽIVOT III. Gradja za Monografiju Sente, br 11. - Štampan kao rukopis. Format B/5 , str. 88+prilozi u visokoj štampi Rotoprint Univerziteta u Novom Sadu i štampa Udarnik u Senti Tehnički saradnik Hatala Iren i fotoslužba Muzeja u Senti (rad Horti Istvana). Tiraž 500. .... VIII.1968., Senta

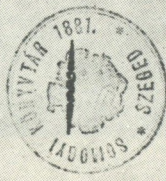
Z E N T A I

Ü T K Ö Z E T .

I R T A

UGRÓCZI FERENTZ

Kegyess Oskolabéli Pap.

S Z E G E D E N

NYOM. GRUNY ORSÁG BETHÉVEL.

1 8 1 6.

СЕНТА

Зборник прилога за историју града

УРЕДНИК

МИЛИБОЈЕ В. КНЕЖЕВИЋ

СЕНТА
1935

СЕНТА

Сента и њена околнина
Географски приноси.

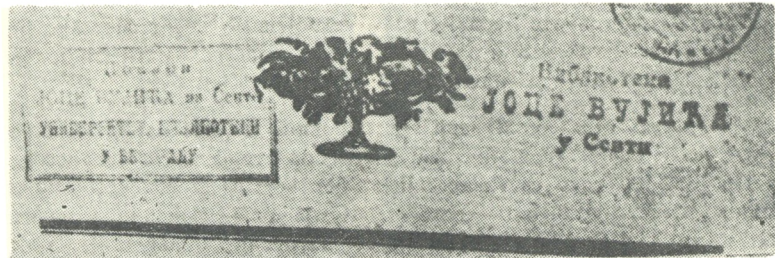
Ближа околина Сенте може се поделити у три морфолошке целине: виши лесни плато, нижи лесни плато и луковина рава. Виши лесни плато издига се према северу и северозападу. Нижи лесни плато се налази према југу и југозападу. Луковина рава налази се према југу и југоистоку. Сента лежи на огрех преко којих се овај плато спушта у нижи лесни плато. Надморска висина нишег платоа пролази једна 110 метара. Површина платоа није потпуно равна; она је више таласаста и излазећаста. Многобројним врџачима, доловима и интерколонишким депресијама. Обила, обод и дубина врџача су различити. Највише их је округлих и мулунастих, а она их и поправљена обилама. Дубине обода су различити. Највише их је правоугаоних и долова. Утицали су атмосферски таласи и ветрови. Лес по својој саставу богат је распрострањеним врџачним састојцима, који су узбурали стварање ових морфолошких облика.

Дубина и чврст лесног покривача види се најбоље на профилу код железнице станице Поповић. Према тој профилу околина лесног покривача Сенте износи око 75 цм, што значи да је наглавање вршено у два сува климатска доба, која су била представљена једним влажним периодом. У овом периоду од истражених биљака стварило се смеђи, хумусни слој.

Нижи лесни плато лежи испод нишег за двадасет метара, и његова апсолутна висина износи 62 до 64 метра. Средњини доо негог просечен је алувијалном доловом Тисе. Површина овога платоа је више заравњана, наоко је плато покривен лесом. Сах малих лукунастих долована и колоквијалних долована. Овај лесни плато састављен од аса нишег глиннатог који се мање растара. Неколико профила у бујаринама и профилу отсеса које Тиса показује показују састав лесе. Лес овог платоа је једноставан, нема зонија, а дубина његова ст-

Prva knjiga o senčanskoj bitci (Ugrócz); slika naslovne strane i prvi list knjige M. V. Kneževića o Senti

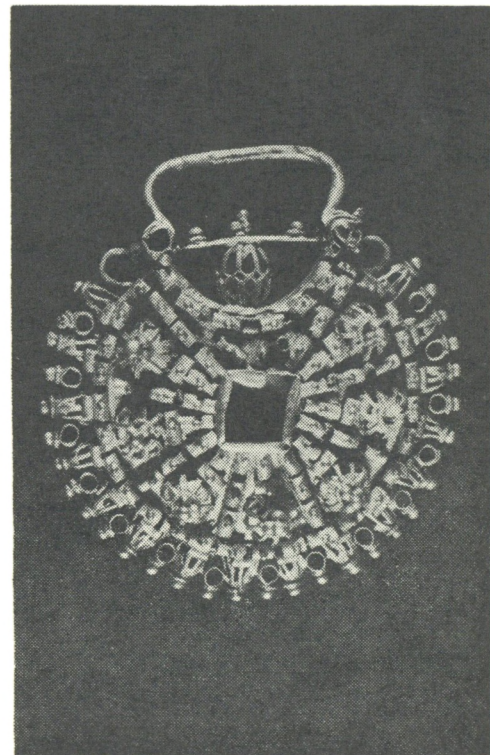
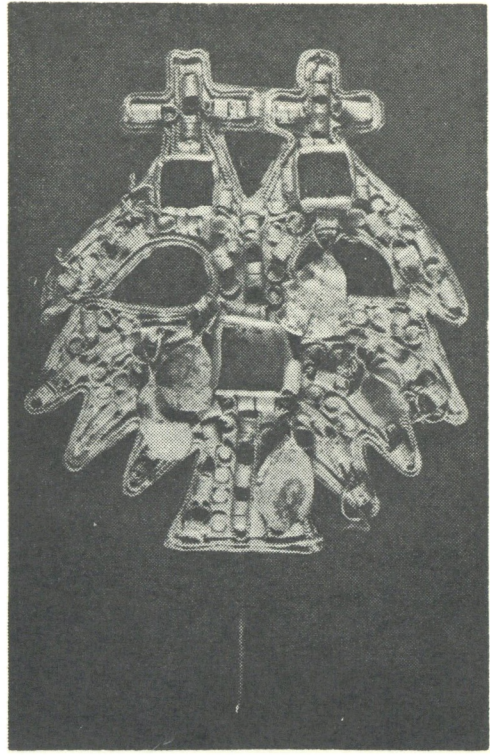
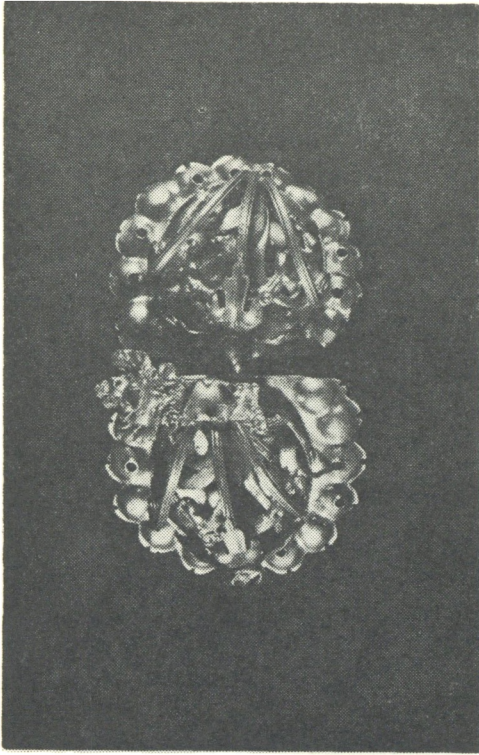

**Pečati, kojima su obeležene knjige, koje je Joca Vujić poklonio
Univerzitetskoj biblioteci**

Detalj izložbe „Mesec knjige 1950“

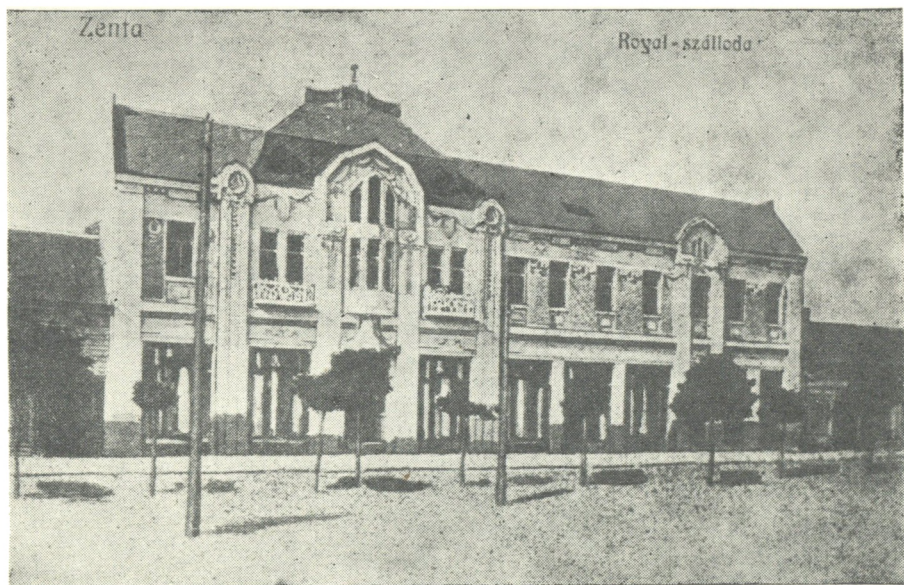

NAKITI IZ NALAZA SA ADJANSKOG VELIKOG PUTA (ZBIRKA MUZEJA)

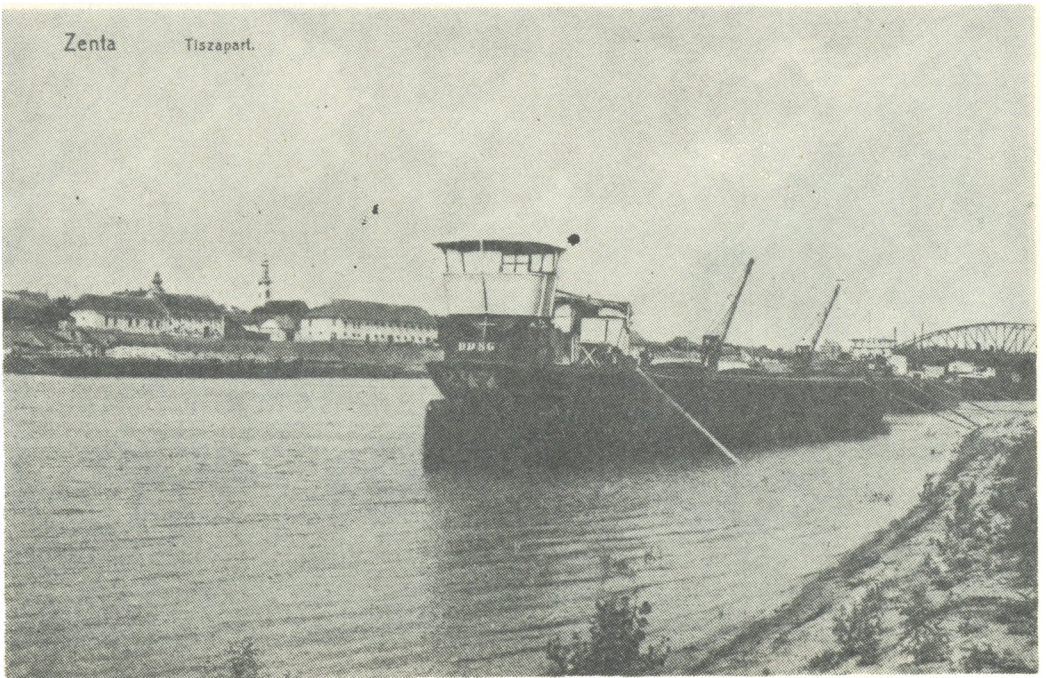
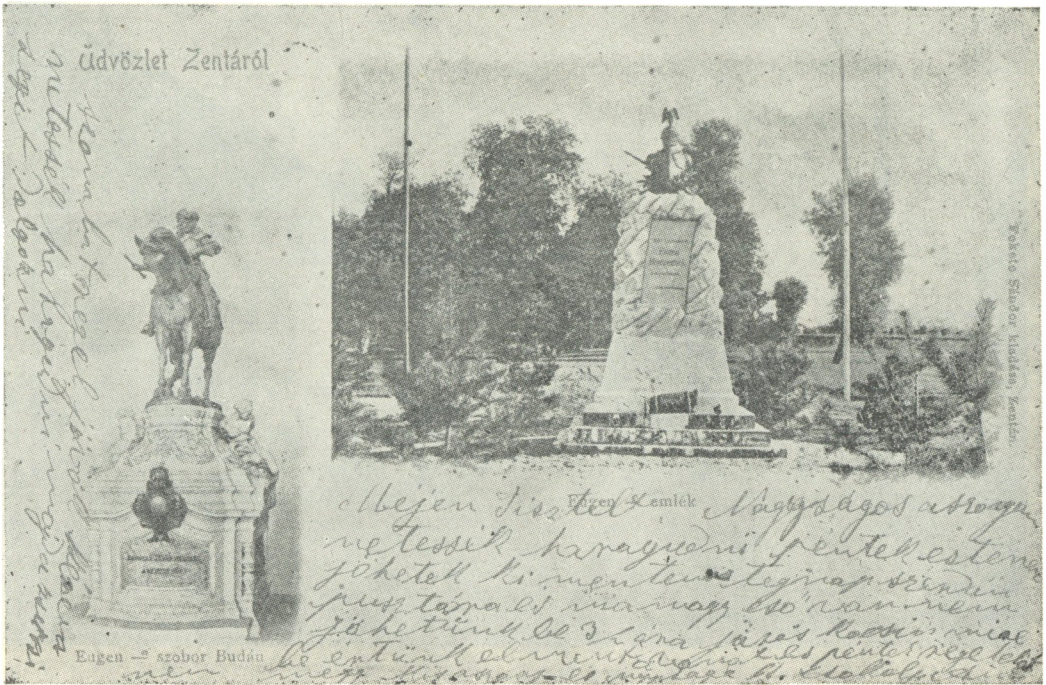

PRIMERCI STARIJH SENČANSKIH RAZGLEDNICA

PRIMERCİ STARIJIH SENČANSKIH RAZGLEDNICA

PRIMERCI STARIJH SENČANSKIH RAZGLEDNICA

PRIMERCI STARIJH SENČANSKIH RAZGLEDNICA

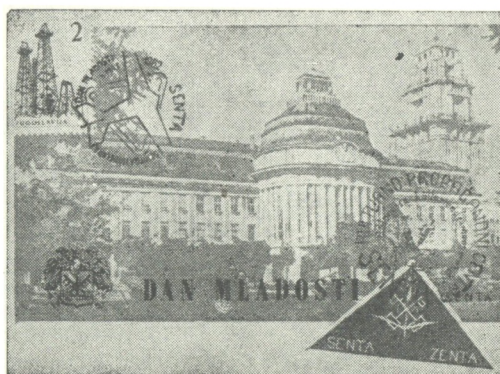

**Jedan primerak f. z. senčanskog provizornog izdanja
(Mađarska marka preštampana petokrakom u crvenoj boji i tekстом
8. X 1944./ Jugoslavija u crnoj boji)**

**Primerak jedne filatelističke edicije:
prigodna karta i prigodni žig 25. V 1962.**

Pažnja :

Greškom numerisanja i slaganja, deo teksta istorijata muzeja je na kraju brošure. Posle strane 65. treba čitati nepaginirane strane 83., 82. i 85.

